

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Навчально-науковий інститут «Каразінський інститут міжнародних відносин
та туристичного бізнесу»
Кафедра світової політики, дипломатії та туристичного бізнесу

ДО ЗАХИСТУ
завідувач кафедри
світової політики, дипломатії та
туристичного бізнесу
доц. Парфіненко А.Ю.

Кваліфікаційна бакалаврська робота

на тему: «Сучасний стан та перспективи розвитку
фестивального туризму в Україні»

Виконала: студент 4 курсу, групи УТЗ-41
Спеціальності 242 «Туризм»

Деркач Аліна Сергіївна

(прізвище та ініціали)

Керівник: к.еко.н., доц. Панова І.О.

(прізвище та ініціали)

Рецензент: власник приватного туристичного
підприємства «Круїз» Глух В.І.

(прізвище та ініціали)

Підсумкова оцінка:

за національною шкалою: _____

кількість балів: _____

Голова Екзаменаційної комісії

(підпис)

Поколюдна М.М.

(прізвище та ініціали)

Харків – 2025 року

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Навчально-науковий інститут «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу»

Кафедра світової політики, дипломатії та туристичного бізнесу

Рівень вищої освіти (освітньо-кваліфікаційний рівень) перший (бакалаврський)

Напрямок підготовки

Спеціальність 242 «Туризм»

ЗАТВЕРДЖУЮ

завідувач кафедри

туристичного бізнесу

та країнознавства

Доц. Парфіненко А.Ю.

“ _____ ” _____ 2025року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ БАКАЛАВРСЬКУ РОБОТУ (ПРОЕКТ)

Деркач Аліна Сергіївна

(прізвище, ім'я, по батькові студента)

1. Тема роботи «Сучасний стан та перспективи розвитку фестивального туризму в Україні»

керівник роботи Панова Ірина Олексіївна, к.е.н., доцент

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом по університету від «13».03.2025 № 4001-5/739

2. Строк подання студентом роботи 13.05.2025р.

3. Перелік питань, які потрібно розробити

Вивчити сутність та визначення фестивального туризму; розглянути класифікацію видів фестивального туризму; дослідити закордонний досвід розвитку фестивального туризму; оцінити ресурсне забезпечення фестивального туризму в країні; проаналізувати та виявити проблеми розвитку фестивального туризму; визначити перспективи розвитку фестивального туризму в Україні.

4. План роботи

№ з/п	Назви етапів роботи
1	Розділ 1. Теоретичні основи дослідження фестивального туризму
2	Розділ 2. Аналіз сучасного стану та перспективи розвитку фестивального туризму в Україні

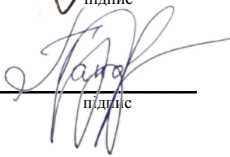
5. Дата видачі завдання 14.11.2024 р.

Студент

підпис

А. С. Деркач
ініціали, прізвище

Керівник роботи

підпис

І. О. Панова
ініціали, прізвище

АНОТАЦІЯ

Деркач А.С. «Сучасний стан та перспективи розвитку фестивального туризму в Україні».

Роботу присвячено дослідженню сучасного стану та перспективам розвитку фестивального туризму в Україні. Вивчено сутність та визначення фестивального туризму. Розглянуто класифікацію видів фестивального туризму. Досліджено закордонний досвід розвитку фестивального туризму. Оцінити ресурсне забезпечення фестивального туризму в країні. Проаналізовано та виявлено проблеми розвитку фестивального туризму. Визначено перспективи розвитку фестивального туризму в Україні.

Ключові слова: фестивальний туризм, туристична інфраструктура, культурні події, регіональний розвиток, подієвий туризм.

ANNOTATION

Derkach A. «The Current State and Prospects for the Development of Festival Tourism in Ukraine»

This paper is devoted to the study of the current state and future prospects for the development of festival tourism in Ukraine. The concept and definitions of festival tourism are explored. Various types of festival tourism are classified and analyzed. International experience in the development of festival tourism is examined. The resource base for festival tourism in Ukraine is assessed. The study identifies key problems hindering the development of this tourism segment and outlines strategic directions for its further advancement.

Keywords: festival tourism, tourism infrastructure, cultural events, regional development, event tourism.

ЗМІСТ

Вступ	3
Розділ 1. Теоретичні основи дослідження фестивального туризму	6
1.1. Сутність та визначення фестивального туризму	6
1.2. Класифікація видів фестивального туризму	10
1.3. Закордонний досвід розвитку фестивального туризму	15
Розділ 2. Аналіз сучасного стану та перспективи розвитку фестивального туризму в Україні.....	20
2.1. Ресурсне забезпечення фестивального туризму в країні	20
2.2. Аналіз та проблеми розвитку фестивального туризму	29
2.3. Перспективи розвитку фестивального туризму в Україні.....	39
Висновки	49
Список використаних джерел.....	53
Додатки.....	59

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. У контексті глибоких соціально-економічних трансформацій, викликаних повномасштабною війною та внутрішньою мобілізацією ресурсів, фестивальний туризм в Україні набуває нового значення як форма не лише культурного, а й стратегічного розвитку територій. Фестивалі – це не просто події, а платформи для збереження національної ідентичності, консолідації громад, популяризації культурної спадщини та відновлення локальної економіки. В умовах децентралізації, зростання ролі громад і актуалізації креативних індустрій, саме фестивальний туризм здатен стати ефективним інструментом регіонального брендингу та повоєнного відновлення. Особливо важливим є вивчення нових форматів, моделей ресурсного забезпечення та стратегій адаптації до безпекових ризиків. Актуальність обраної теми зумовлена потребою у комплексному науковому аналізі як поточного стану фестивального туризму, так і його перспектив у системі сталого розвитку культури, туризму та міжрегіональної інтеграції в Україні.

Ступінь наукової розробленості проблеми. Питання розвитку фестивального туризму в Україні розглядалося у роботах вітчизняних науковців, зокрема Білоусової С., Вархоляка Х., Гончаренко І., Кузнецової І., Грицишиної А., Лупака Р., Мальської М., Посохова І., Тарасюка В., Топорницької М., Чернецької Л. та ін. Водночас зазначені дослідження здебільшого мають фрагментарний характер і зосереджені переважно на аналізі подій та тенденцій, які передували повномасштабному вторгненню Російської Федерації в Україну 24 лютого 2022 року. У зв'язку з цим питання сучасного стану та перспектив розвитку фестивального туризму в умовах воєнного стану, трансформації туристичного попиту та змін у безпековому середовищі потребує комплексного й поглибленого наукового опрацювання.

Об'єкт дослідження – фестивальний туризм.

Предмет дослідження – сучасний стан та перспективи розвитку фестивального туризму в Україні.

Мета роботи – проаналізувати сучасний стан та визначити перспективи розвитку фестивального туризму в Україні.

Завдання, які були поставлені для досягнення мети:

- ✓ вивчити сутність та визначення фестивального туризму;
- ✓ розглянути класифікацію видів фестивального туризму;
- ✓ дослідити закордонний досвід розвитку фестивального туризму;
- ✓ оцінити ресурсне забезпечення фестивального туризму в країні;
- ✓ проаналізувати та виявити проблеми розвитку фестивального туризму;
- ✓ визначити перспективи розвитку фестивального туризму в Україні.

Методологія дослідження. У процесі написання кваліфікаційної дипломної роботи було використано комплекс загальнонаукових підходів, серед яких: методи аналізу, синтезу, узагальнення, порівняння та описовий метод, що забезпечили системне розкриття сутності та специфіки фестивального туризму. Також застосовано елементи статистичного аналізу, які дозволили виявити ключові тенденції розвитку фестивального туризму в Україні, а також оцінити потенціал адаптації міжнародного досвіду, до вітчизняних умов.

Інформаційну базу дослідження становили чинні нормативно-правові акти України, аналітичні матеріали Міністерство культури та стратегічної комунікації України, публікації українських і зарубіжних науковців, статистичні звіти Державного агентства розвитку туризму України, дані міжнародних організацій (UNWTO, ETC), матеріали вебсайтів фестивальних подій та туристичних операторів, а також авторські узагальнення, зроблені на підставі аналізу відкритих джерел і власних аналітичних спостережень.

Апробація результатів: матеріали кваліфікаційної дипломної роботи пройшли апробацію у Віснику ХНУ імені В.Н. Каразіна. Серія «Міжнародні

відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм» за темою «Theoretical foundations of festival tourism research».

Структурно робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Містить 56 сторінки тексту, 9 таблиць, 7 рисунків та 1 Додаток. Список джерел містить 55 найменувань літератури.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФЕСТИВАЛЬНОГО ТУРИЗМУ

1.1. Сутність та визначення фестивального туризму

У сучасних умовах розвитку туристичної галузі, коли глобалізація поєднується з прагненням до унікального культурного досвіду, все більшої популярності набувають нетрадиційні форми туризму. Серед них особливе місце посідає фестивальний туризм – один із найбільш динамічних і яскравих напрямів подієвого туризму, що зорієнтований на участь або відвідування культурно-мистецьких, гастрономічних, історичних, музичних, релігійних чи інших масових заходів.

Фестивальний туризм, як окрема форма туристичної діяльності, має глибокі історичні корені, що сягають ще епохи Античності. У Стародавній Греції й Римі масштабні релігійно-мистецькі події – такі як Піфійські, Діонісії чи Панатенейські ігри – приваблювали тисячі учасників з різних територій, поєднуючи естетичне, духовне та розважальне. У середньовіччі роль подібних подій відігравали ярмарки, карнавали, паломництва, що також супроводжувалися мистецькими діями. Таким чином, ще задовго до формування сучасного поняття «туризм», подорожі заради участі у святкових подіях були поширеним соціальним явищем.

У ХХ столітті фестивальний туризм набув чіткіших ознак інституційного й комерційного явища. Починаючи з 1960–1970-х років, у Європі та Північній Америці активізувався розвиток тематичних культурних фестивалів, що стали інструментом не лише культурного вираження, а й економічного стимулювання територій [30]. Зростання мобільності, урбанізація, поява молодіжної культури, а також розвиток креативних індустрій сприяли трансформації фестивалів у туристичний продукт з доданою вартістю. Від кінця 1980-х років наукова думка почала виділяти фестивальний туризм як окремий напрям у межах подієвого туризму (Getz, 1991), що зумовило появу

його сучасної концептуалізації як форми соціокультурної активності з чітко вираженою туристичною мотивацією.

Фестивальний туризм базується на мотивації до емоційного залучення, креативного дозвілля, культурного збагачення та інтеграції з іншими учасниками. Якщо класичні види туризму орієнтовані здебільшого на географічні особливості, відпочинок і рекреацію, то фестивальний – на подію як «ядро» туристичного продукту, навколо якого формується вся логістика, програма, комунікація та маркетинг.

Згідно з визначенням, поданим Всесвітньою туристичною організацією (UNWTO), подієвий туризм (event tourism), до якого належить і фестивальний, – це «вид туризму, основною мотивацією якого є участь у запланованих культурних, спортивних або інших подіях, що мають тимчасовий характер» [51].

У межах цього виду, фестивальний туризм трактується як організовані туристичні поїздки, пов'язані з участю чи відвідуванням фестивальних заходів, які мають культурне, мистецьке, релігійне, гастрономічне або історичне спрямування [1]. Відповідно до позиції українських дослідниць І. Гончаренко та І. Кузнецової, фестивальний туризм є складовою культурного туризму, що базується на відвідуванні подій з домінуванням культурного змісту, які мають значення як для місцевої громади, так і для приїжджих туристів [8].

Науковці Л. Чернецька, І. Ткаченко та І. Гриньова зазначають, що фестивальний туризм не лише задовольняє рекреаційні потреби туристів, а й сприяє збереженню культурної спадщини, підтримці нематеріальної культури та активізації економіки регіонів. Таким чином, фестивалі стають інструментами локального розвитку та культурної дипломатії [27].

Підкреслимо, що фестивальний туризм охоплює не лише великі міжнародні події, а й локальні ініціативи, які часто мають глибший зв'язок із автентикою регіону [9]. Як зазначає А. Грицишин, саме локальні фестивалі формують сталі туристичні маршрути на рівні громад і громадської ініціативи.

Зауважимо, що у науковій літературі термін «фестивальний туризм» також іноді подається через призму його функціонального призначення. Так, у працях Топорницької М. Я. фестивальний туризм розглядається не лише як вид подорожі, але і як комплексний соціокультурний феномен, що об'єднує туризм, культуру, мистецтво і комунікацію [14].

На думку провідних зарубіжних дослідників Дж. Гетца та Т. Андерсона, фестивальний туризм є потужним інструментом соціальної інтеграції, формування ідентичності місцевих громад і стимулювання турпотoku. Дослідники наголошують, що участь у фестивалях «зміцнює зв'язок між туристами та місцем, формуючи емоційні, символічні та повторні зв'язки». Вони також вказують на здатність фестивалів виступати драйверами регіонального брендингу та стійкого розвитку дестинацій [30].

Подібно до цього, британська дослідниця Крістін Мейсон акцентує увагу на фестивалях як «мультисенсорному досвіді», що поєднує естетичне споживання культури з емоційною залученістю аудиторії. Вона підкреслює, що «фестивальний туризм є не лише формою культурного споживання, але й форматом соціального співтворення», що посилює значення подій у глобалізованому світі [36].

Також заслуговує уваги позиція австралійського науковця Лі Юна, який досліджує фестивалі як складову креативної економіки. Він зазначає, що «подієвий туризм є ключовим каналом комунікації культурного нарративу регіонів і водночас засобом трансформації локальних просторів у глобальні сцени» [34].

Водночас, дослідниці К. Робертсон та М. Роджерс розглядають фестивальний туризм як форму спеціалізованого туризму, де події виступають головним продуктом, що привертає відвідувачів, і засобом просування регіональної культури, традицій та творчості [40].

Згідно з позицією Томаса Річардсона, фестивальний туризм є «видом тематичного туризму, що інтегрує культурну участь, емоційне занурення та

спільноту подієвого досвіду», і який відіграє роль у «зміцненні культурної дипломатії та міжнародної привабливості DESTИНАЦІЙ» [39].

Також Янка Ченг, дослідниця з Гонконзького політехнічного університету, підкреслює, що фестивальний туризм є «механізмом формування крос-культурного діалогу», який дає змогу відвідувачам «досвідчити автентичність через тимчасову участь у символічному культурному просторі» [35].

Науково-практичне значення фестивального туризму обумовлене його потенціалом. Зокрема, І. Ткаченко виокремлює ключові функції фестивального туризму, які дозволяють розглядати фестивальний туризм як інструмент сталого територіального розвитку в умовах глобальної конкуренції DESTИНАЦІЙ (рис.1.1).

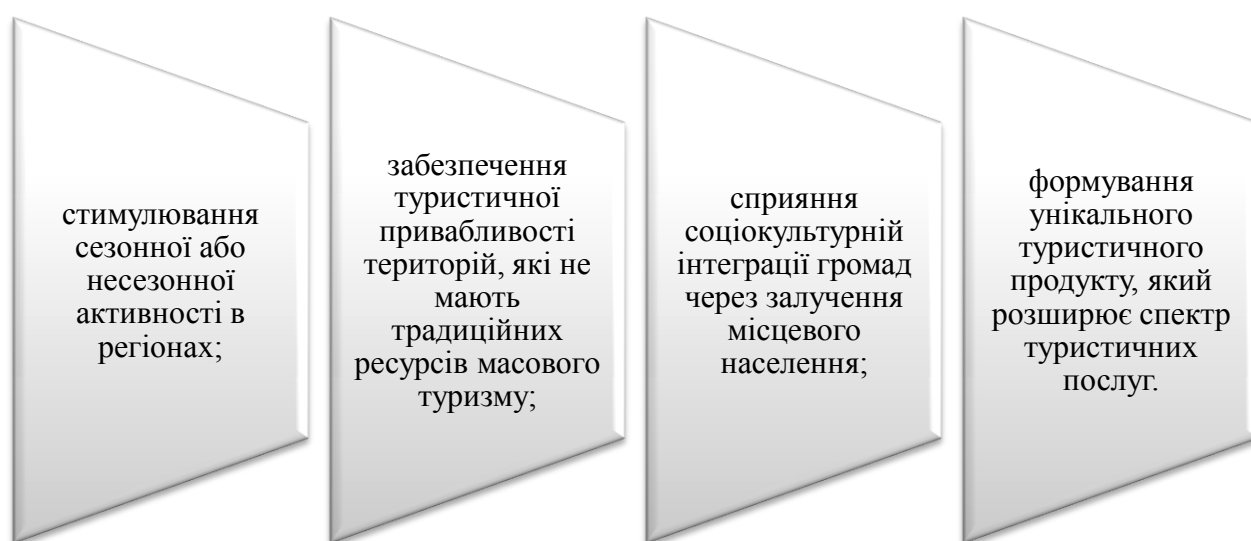

Рис. 1.1. Ключові функції фестивального туризму

Розроблено автором за матеріалами: [4; 8]

На практиці фестивальний туризм тісно пов'язаний з іншими видами туризму – культурним, гастрономічним, музичним, етнографічним, релігійним [13]. Така мультидисциплінарність створює високу гнучкість у розробці туристичного продукту, адаптованого до потреб конкретної аудиторії.

Таким чином, фестивальний туризм можна визначити як форму туристичної діяльності, що ґрунтується на участі або відвідуванні

організованих подій фестивального характеру, які мають культурну, мистецьку або розважальну спрямованість і слугують каталізатором соціально-економічного, креативного та туристичного розвитку DESTINACIЙ.

Отже, фестивальний туризм постає як самостійна форма туристичної діяльності, що має глибоке історичне підґрунтя та змістовне наповнення, базується на участі у культурно значущих подіях з чітко окресленими часовими й просторовими межами, а також відрізняється здатністю залучати туристичні потоки до регіонів. Завдяки різноманіттю тематичних напрямів, вираженій культурній домініанті та соціально-комунікативній функції, він поєднує елементи дозвілля, креативної економіки та локальної ідентичності, що забезпечує його особливе місце серед інших видів туризму.

1.2. Класифікація видів фестивального туризму

У сучасних умовах стрімкої трансформації туристичних мотивацій особливої актуальності набуває аналіз соціально-економічних чинників, які впливають на вибір фестивального туризму як форми туристичної активності. На відміну від традиційних видів туризму, орієнтованих на релаксацію чи пізнання, фестивальний туризм апелює до емоційної включеності, соціальної взаємодії та культурної участі. Тому поведінка потенційного туриста формується під впливом як об'єктивних економічних параметрів, так і суб'єктивних соціальних детермінант.

У сучасній науковій літературі підкреслюється, що вибір туристом участі у фестивальних подіях зумовлений сукупністю взаємопов'язаних соціальних і економічних чинників. Згідно з дослідженнями Вороніної Г.Б. та узагальненнями у монографії Мальської М.П., до головних соціально-економічних факторів, що впливають на рішення щодо участі у фестивальному туризмі, належать: рівень матеріального добробуту; освітній і культурний рівень туриста; вікові та професійні характеристики; активність у соціальних мережах; якість інфраструктури приймаючої території; обсяг

вільного часу, яким володіє споживач; а також політична та соціальна стабільність у регіоні проведення події [14].

Вибір фестивального туризму значною мірою зумовлюється рівнем матеріального добробуту туриста, адже такі події нерідко потребують значних витрат, зокрема на квитки, логістику, проживання й харчування [22]. Водночас важливу роль відіграє освітній і культурний рівень споживача: особи з вищою освітою та зацікавленістю в мистецтві, культурі чи автентичності частіше надають перевагу подієвим форматам з інтелектуальним чи творчим змістом.

Суттєвими є також вікові та професійні особливості туристів – найактивнішими споживачами фестивального туризму зазвичай виступає молодь, а також представники креативних індустрій, які шукають нових емоцій і нестандартних вражень [12]. З огляду на це, вплив соціальних мереж та діджиталізація також набуває вагомого значення, адже онлайн-платформи формують уявлення про фестивалі як про престижні й суспільно значущі події.

Не менш важливими є інфраструктурні умови: якість транспортної, готельної, гастрономічної мережі, а також безпека та доступність об'єкта подорожі істотно впливають на остаточне рішення туриста. Враховується й тривалість вільного часу, адже короткотермінові подорожі – зокрема фестивальні тури вихідного дня – дедалі частіше обираються завдяки їхній емоційній насиченості та зручному формату [10].

Крім того, важливо зазначити, що суспільна та політична стабільність у країні чи регіоні для проведення фестивалю є значно критичним фактором, який визначає базову довіру туриста до подорожі та її безпечності [24].

Зазначені фактори відображають пояснювальну логіку, орієнтовану на глибинне розуміння мотивації споживача [7]. Водночас для систематизації та наочності доцільним є виокремлення структурної моделі ключових соціально-економічних чинників, що впливають на вибір фестивального туризму. Такий підхід дозволяє узагальнити впливові змінні за логікою їх функціонального

навантаження – від особистісних характеристик туриста до параметрів зовнішнього середовища (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Ключові соціально-економічні чинники впливу на вибір фестивального туризму серед туристів

Група чинників	Конкретні елементи	Вплив на рішення туриста
Економічні	Рівень доходу, вартість квитків, транспорт, проживання, харчування	Визначають доступність участі у фестивалі
Соціальні	Вік, освіта, професійна сфера, наявність вільного часу	Формують тип туриста та очікуваний формат участі
Культурно-психологічні	Інтерес до культури, емоційна мотивація, бажання самовираження	Сприяють формуванню глибокого зв'язку з подією
Медіа-вплив	Соцмережі, блогери, онлайн-рейтинг подій	Впливають на первинний вибір та імідж події
Інфраструктурні	Якість логістики, доступність житла, сервісу, безпека	Визначають загальний рівень задоволеності
Політичні/глобальні	Стабільність, відкритість кордонів, візова політика	Впливають на вибір дестинації

Розроблено автором за матеріалами: [5; 7; 14]

Зазначена вище таблиця, демонструє, що фактори вибору фестивального туризму не є однорідними за своєю природою – вони належать до різних сфер життєдіяльності людини та умов середовища. Зокрема, економічна доступність (вартість, логістика, доходи) є первинною умовою участі, тоді як соціальні та культурно-психологічні характеристики визначають глибину залученості та стиль споживання події [5]. Медіа-вплив та візуальне середовище фестивалю трансформуються у самостійну цінність для певних соціальних груп, особливо молоді. Водночас інфраструктура та безпека – це основа практичної реалізації участі, а політичні умови – зовнішній бар'єр або навпаки – стимул.

Після аналізу мотиваційного поля туриста, доцільно перейти до систематизації безпосередньо видів фестивального туризму, які складають змістовну основу цього напрямку. Фестивальний туризм є складним за своєю структурою, оскільки охоплює події з різною тематикою, масштабом, періодичністю, територіальною прив'язкою та цільовою аудиторією. Відтак

класифікація дозволяє чіткіше визначити особливості кожного виду, а також краще адаптувати туристичний продукт до потреб конкретної категорії споживачів [26].

У науковій літературі пропонуються різні критерії класифікації фестивального туризму, серед яких ключовими є: тематичне спрямування, географічний масштаб, територіальна локалізація, періодичність, аудиторна спрямованість та мотиваційна основа участі (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Класифікація фестивального туризму за основними критеріями

Критерій класифікації	Типи фестивального туризму	Приклади
Тематичне спрямування	Музичний, мистецький, театральний, етнографічний, історичний, гастрономічний, релігійний	Atlas Weekend, Ту Стань!, Cheese & Wine Festival
Географічний масштаб	Локальний, регіональний, національний, міжнародний	Свято Борщу (локальний), Leopold Jazz Fest (міжнародний)
Територіальна локалізація	Урбаністичний (міський), сільський (агрофестивалі), транскордонний	Porto Franko (місто), «Етнофест» у селах Закарпаття
Періодичність	Щорічний, разовий, сезонний, позасезонний	День вуличної музики (щорічний), локальні разові фести
Цільова аудиторія	Молодіжний, сімейний, професійний, для людей з особливими потребами	Gamer Fest (молодь), фестивалі ремесел (сім'ї)
Мотивація участі	Пізнавальний, розважальний, духовний, креативний, бізнесовий	Книжковий Арсенал (пізнавальний), Фестиваль духовної музики

Розроблено автором за матеріалами: [14; 30]

Класифікація, наведена вище, демонструє багатовекторність фестивального туризму, де кожен тип виконує власну функцію у формуванні іміджу території, залученні цільової аудиторії та активізації туристичного потоку. Водночас, багато фестивалів мають мультижанрову природу, що ускладнює більш уточнену типологізацію [30]. Так, наприклад, етнофестиваль може включати гастрономічні, музичні, освітні елементи, перетворюючи подію на універсальну туристичну платформу.

Сучасний фестивальний туризм демонструє гнучкість у формах організації та взаємодії з туристом. Якщо раніше формат події був чітко визначеним (наприклад, суто музичний чи суто гастрономічний фестиваль), то сьогодні простежується тенденція до змішаних (гібридних) форматів, які об'єднують кілька тематичних ліній, охоплюють різні просторові й часові рівні та залучають аудиторію через онлайн-інструменти [31].

Важливо зазначити, що це пов'язано не лише з розвитком цифрових технологій, а й зі зміною запиту туриста: сучасний споживач шукає не окремий продукт, а багатокомпонентний досвід, що поєднує розваги, самовираження, соціалізацію та участь у культурному житті громади. Унаслідок цього виникає нова типологія фестивального туризму, яка доповнює класичну класифікацію новими критеріями – форматом події, способом залучення, каналом взаємодії, інтенсивністю участі (табл 1.3). Така типологія не замінює базову, а розширює її, дозволяючи точніше адаптувати туристичний продукт до умов нової реальності [32; 38].

Таблиця 1.3

Сучасні формати фестивального туризму: типи трансформацій

Критерій	Класичний формат	Сучасна трансформація	Короткий приклад
Канал залучення	Офлайн-участь	Онлайн / гібридні формати	Transglobal World Music Fest (онлайн + сцена)
Просторове охоплення	Локальна подія в межах однієї території	Мережеві події в кількох містах одночасно	День вуличної музики (20+ міст України)
Змістовна структура	Одна тематика (музика, їжа тощо)	Мультитематичний формат (музика + культура + ремесла)	Фестиваль «Ту Стань!»
Часовий режим	Концентрований (1–3 дні)	Розтягнутий (події у форматі серії або турне)	ГогольFest (туровий формат по містах)
Тип участі туриста	Глядач / слухач	Учасник / творець (співтворення контенту)	Фестиваль вуличного мистецтва, паблік-арт
Цифрова інтеграція	Без цифрової складової	AR/VR-інструменти, стрімінги, інтерактив через додатки	AR-фестиваль культурної спадщини Львова
Соціальна функція	Розвага або традиція	Елемент соціального діалогу, включення меншин, волонтерства	«Дні Інклюзії», екофестивалі з громадським залученням

Розроблено автором за матеріалами: [14; 32; 38]

Сучасна трансформація фестивального туризму відображає загальну еволюцію культурного споживання: турист більше не є пасивним споглядачем, він стає активним учасником події, її амбасадором, контент-мейкером. Саме тому в туризмології дедалі частіше використовується поняття «experience-based tourism» – туризму, що базується на особистому, автентичному досвіді, який залишає емоційний слід [33].

У цьому контексті, класифікація фестивального туризму має розширюватися не лише за темами, а й за формами організації. Це особливо актуально для України, яка після 2022 року стикнулася із потребою переосмислити формат публічних подій у межах безпекових обмежень, цифрових інновацій та зміни внутрішньої мобільності населення.

Таким чином, сучасні формати фестивального туризму вимагають нових підходів до проектування, брендингу та просування фестивальних продуктів. Їхня класифікація – це не лише теоретичне упорядкування, а практичний інструмент адаптації до умов глобальної нестабільності й нових очікувань туриста.

1.3. Закордонний досвід розвитку фестивального туризму

Фестивальний туризм у багатьох країнах світу розглядається як інструмент регіонального розвитку, культурної дипломатії та просування територіального бренду. Практика зарубіжних країн демонструє, що успішна реалізація фестивальних стратегій базується не лише на оригінальному культурному продукті, але й на чіткій системі підтримки з боку держави, муніципалітетів, приватного бізнесу та туристичних агентств. Такий досвід є цінним для України з точки зору впровадження ефективних моделей управління, фінансування, просування та моніторингу результатів фестивального туризму.

Зокрема, згідно з аналізом, поданим у монографії Мальської М.П. країнами-лідерами у сфері фестивального туризму є Велика Британія, Іспанія,

Італія, Франція, Німеччина, США, Австралія та Японія. У більшості з них фестивалі включені до державних і муніципальних програм підтримки культури, туризму та креативних індустрій [37]. Крім того, як свідчать дані дипломної роботи (2020), значну роль відіграє партнерство з бізнесом і ЗМІ, що забезпечує фінансову стійкість і комерціалізацію подій.

Крім загальних принципів організації фестивалів, кожна країна має власну модель розвитку цієї сфери, що ґрунтується на історичних традиціях, культурних пріоритетах, державній політиці та туристичній інфраструктурі [41]. У межах порівняльного аналізу доцільно розглянути характерні особливості формування фестивального туризму в окремих країнах світу, зокрема в тих, які демонструють найвищі темпи зростання подієвого туризму та мають сталі міжнародно визнані події (табл. 1.4).

Таблиця 1.4

Особливості розвитку фестивального туризму в країнах світу

Країна	Особливості розвитку	Відомі фестивалі
Велика Британія	Сильна роль муніципалітетів; державне фінансування через Arts Council	Glastonbury, Edinburgh Fringe
Іспанія	Поєднання традиційних подій з сучасними форматами; туристичні субсидії	La Tomatina, Primavera Sound
Франція	Інтеграція фестивалів у культурну політику держави; креативні кластери	Festival d'Avignon, Cannes Film Festival
США	Приватна модель організації; великі бюджети, партнерство з брендами	Coachella, Burning Man
Японія	Фестивалі як частина збереження нематеріальної спадщини; підтримка через JNTO	Gion Matsuri, Nebuta Matsuri
Німеччина	Орієнтація на музичні й арт-фестивалі; європейське співфінансування	Rock am Ring, Berlinale
Австралія	Акцент на культурній різноманітності; тісна співпраця з туроператорами	Sydney Festival, WOMADelaide

Складено автором за матеріалами: [14]

На прикладі Великої Британії простежується ефективне поєднання державної підтримки і громадського менеджменту. Зокрема, через Arts Council England щороку фінансуються десятки фестивалів, з пріоритетом на регіональні події, які мають потенціал залучення іноземних туристів. Крім того, у країні діє система акредитації подій як туристичних продуктів, що дає змогу залучати додаткові грантові кошти [49].

У США фестивалі часто організовуються виключно приватними структурами, але при цьому отримують надпотужну підтримку з боку медіа, корпорацій і спонсорів [14]. Приклад фестивалю Coachella, який щороку генерує понад 100 млн дол. доходу для локальної економіки, показує значущість бренду, маркетингу та атмосфери події.

В Японії, навпаки, фестивалі зосереджені не на масовості, а на збереженні традицій та інтеграції культури в туристичний продукт. Деякі з подій, такі як Gion Matsuri, мають історію понад тисячу років і визнаються об'єктами нематеріальної спадщини ЮНЕСКО.

Динаміка глобального фестивального туризму упродовж останніх років засвідчує його здатність адаптуватися до нових викликів соціального та екологічного характеру.

У період після пандемії COVID-19 спостерігається поява інноваційних організаційних рішень, які виходять за межі традиційних форматів і трансформують саму суть фестивального досвіду. Умовно ці підходи можна згрупувати у кілька ключових векторів трансформації, які відображено у структурній схемі (рис. 1.2).

Рис. 1.2. Сучасні тенденції трансформації фестивального туризму

Розроблено автором за матеріалами: [54]

Крім того, вивчаючи зарубіжний досвід, варто звернути увагу на системну інституційну підтримку фестивального туризму, яка характерна для більшості європейських країн. У багатьох випадках фестивалі є частиною довгострокових культурно-туристичних стратегій, інтегрованих у плани регіонального розвитку, програму співфінансування муніципальних культурних ініціатив або державні фонди підтримки креативних індустрій. Так, у Франції, Швеції та Нідерландах фестивалі можуть офіційно отримати статус «події суспільного значення», що дозволяє їм користуватися пільговими умовами фінансування, знижками на логістичні послуги чи рекламну підтримку з боку місцевої влади [44].

У провідних країнах спостерігається активне формування мережових структур фестивального управління – це спеціалізовані об'єднання, які координують діяльність організаторів, просувають фестивалі на міжнародному рівні, сприяють професійному обміну та стандартизації підходів. Такі організації, як European Festivals Association, Festivals From Spain або Live DMA, забезпечують комунікацію між фестивалями, інституціями, туристичними операторами та культурними продюсерами, що суттєво підвищує якість і сталість подій.

Варто відзначити й важливість професійної підготовки кадрів у сфері фестивального туризму. У Великобританії, Німеччині, Італії функціонують навчальні програми з подієвого та фестивального менеджменту, інтегровані в університетську або післядипломну освіту. Вони включають навчальні модулі з проектного менеджменту, маркетингу подій, культурної політики, економічного впливу фестивалів, що дозволяє забезпечити високий рівень управлінської спроможності у галузі [35].

Особливу увагу в міжнародній практиці приділяють позиціонуванню фестивалю як туристичного бренду, здатного підсилити імідж території. Світові приклади, такі як Sziget Festival у Будапешті чи Exit Festival у Новому Саді, демонструють, як окрема подія може перетворитися на символ дестинації, що генерує значний туристичний потік і економічний ефект. В

умовах жорсткої глобальної конкуренції брендинг подій стає не менш важливим, ніж брендинг самого міста чи країни [48].

У сучасних умовах усе активніше застосовуються цифрові інструменти управління фестивальним туризмом. Це включає використання CRM-систем для роботи з аудиторією, платформ для онлайн-продажу квитків, автоматизованого збору зворотного зв'язку, аналітики поведінкових даних туристів. У Великобританії, Канаді, Скандинавських країнах фестивальні платформи співпрацюють з державними статистичними установами для оцінки ефективності подій та планування майбутніх заходів. Цифровізація дозволяє не лише покращити організацію, але й забезпечити прозорість, доказову базу впливу фестивалю на економіку та суспільство.

Отже, зарубіжний досвід розвитку фестивального туризму засвідчує, що ефективність цієї сфери безпосередньо залежить від системного підходу до її організації, зокрема наявності інституційної підтримки, міжсекторальної взаємодії та стратегічного планування. У провідних країнах фестивалі функціонують як повноцінні туристичні продукти, інтегровані в культурну політику, брендову стратегію DESTINACIЙ та локальні економіки. Особливе значення мають мережеві формати управління, впровадження цифрових інструментів, фахова підготовка кадрів і здатність подій адаптуватися до глобальних викликів. Міжнародна практика демонструє, що фестивальний туризм – це не лише форма дозвілля, а й ресурс конкурентоспроможності регіонів у глобальному туристичному середовищі.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ФЕСТИВАЛЬНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

2.1. Ресурсне забезпечення фестивального туризму в країні

Ресурсне забезпечення є базовою передумовою ефективного функціонування фестивального туризму, адже саме воно визначає не лише можливість проведення події, а й її якість, сталість і привабливість для різних груп туристів. У сучасних умовах ресурсна база фестивального туризму в Україні формується як складна система, що поєднує матеріально-технічні, інфраструктурні, фінансові, кадрові, культурно-креативні, інформаційні та інституційні компоненти. Від ступеня їх доступності, збалансованості й стратегічного використання залежить конкурентоспроможність фестивального продукту як на внутрішньому, так і на зовнішньому туристичному ринку.

Одним із ключових індикаторів ресурсної забезпеченості територій є наявність спеціалізованих або адаптованих майданчиків для проведення фестивальних подій. У Додатку А наведено інформацію щодо кількості таких майданчиків у низці областей України, а також конкретні приклади локацій, які регулярно використовуються як просторові осередки для культурних, музичних або гастрономічних фестивалів.

Зазначено, що найбільша кількість потенційних фестивальних локацій сконцентрована в місті Києві (25) та Київській області (20). Це зумовлено, насамперед, статусом столиці як основного центру концентрації політичної, культурної та подієвої активності. Тут присутні як масштабні урбаністичні майданчики – Майдан Незалежності, Софійська площа, Конtrakтова площа, ВДНГ, так і креативні простори – Арт-завод «Платформа», Sky Family Park, Парк Наталка, Труханів острів. Універсальність та багатофункціональність цих локацій дозволяє проводити заходи широкого спектра – від гастрономічних ярмарків до міжнародних музичних фестивалів [23; 42].

Другою за рівнем ресурсної насиченості є Львівська область (15 локацій), яка активно позиціонує себе як культурна столиця Західної України. Місто Львів формує сталий туристичний імідж завдяки глибокій історичній традиції проведення подій, високому рівню збереження історико-архітектурного середовища та дієвій культурній політиці міста. Водночас, і в районах області – Олесько, Золочів, Брюховичі – спостерігається зростання кількості локацій для локальних фестивалів, що свідчить про тенденцію до децентралізації фестивального простору [43].

Звернемо увагу, що Одеська область – один із лідерів південного регіону за кількістю локацій. Тут переважають open-air формати – узбережжя Чорного моря, парки, пляжі (Аркадія, Стамбульський парк, Приморський бульвар), що сприяє розвитку сезонного фестивального туризму, орієнтованого на літні події. Також варто відзначити наявність амфітеатрів та сучасних сценічних просторів, що підвищує технічну оснащеність регіону.

Підкреслимо, що Закарпатська та Івано-Франківська області (по 9–10 локацій) мають потужний природно-ландшафтний потенціал для фестивального туризму. Озеро Синевир, гуцульські поселення, гори й етнографічні музеї на відкритому повітрі виступають унікальними декораціями для етнічних, гастрономічних та фольклорних фестивалів. Формується стійкий попит на культурні заходи, які органічно інтегруються в традиційне середовище (наприклад, «Бринза-фест», «Гуцульська ріпа», «Свято вина») [42].

Серед східних регіонів варто виокремити Дніпропетровську та Харківську області, які мають відповідно 10 та 7 локацій. У Дніпрі домінують урбаністичні простори – Фестивальний причал, парк ім. Глоби, Монастирський острів, – які дозволяють залучати великі аудиторії, зокрема молодіжну [45]. Харків демонструє ефективну модель креативної інфраструктури, що базується на взаємодії університетського середовища, технопарків і незалежних культурних ініціатив (Арт-завод «Механіка», Fabrika.space, ХНАТОБ, Парк Горького).

У центральній Україні помітно активізуються Черкаська, Полтавська, Вінницька області (по 6–7 локацій). Особливу роль тут відіграють історичні садиби, міські парки, драматичні театри, музеї. Важливу увагу слід звернути на Полтавську область, де фестивальний потенціал активно розвивається навколо національного бренду – «Сорочинський ярмарок», що має потужне мультикультурне значення [23].

Водночас окремі області (Луганська, Донецька, Херсонська) мають обмежену кількість майданчиків (3–5), що частково пов'язано з безпековою ситуацією, тимчасовою окупацією частини територій, зруйнованою інфраструктурою або слабкою культурною політикою [8; 47]. Проте навіть у таких умовах, наприклад у Святогірську (Донецька область) або в Олешках (Херсонщина), спостерігаються спроби підтримки локального культурного життя.

Регіони з меншою кількістю фестивальних локацій часто мають нерозкритий потенціал через брак інвестицій, низьку активність місцевих громад або відсутність координаційної стратегії розвитку подієвого туризму. Це підтверджує необхідність формування регіональних дорожніх карт розвитку культурно-фестивальної інфраструктури з урахуванням локальних особливостей.

Загалом, результати аналізу дозволяють дійти висновку, що фестивальна інфраструктура України є просторово нерівномірною, але водночас – надзвичайно багатогранною і динамічною. Врахування географічного розподілу майданчиків, їх культурної специфіки та технічної готовності є критично важливим для формування дієвої державної політики у сфері фестивального туризму та інституційної підтримки культурних ініціатив.

Не менш важливою складовою ресурсного забезпечення є стан готельної інфраструктури, яка безпосередньо впливає на здатність регіону приймати великі туристичні потоки під час проведення фестивальних подій [48]. Наявність достатньої кількості об'єктів розміщення – від готелів до хостелів і

апартаментів – створює базові передумови для комфортного перебування гостей, знижує логістичне навантаження та стимулює місцеву економіку.

Розглянемо динаміку кількості готелів у регіонах України протягом 2020–2023 років (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Динаміка кількості готелів у регіонах України протягом 2020–2023 років*

Область	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.
Вінницька	120	125	130	135
Волинська	100	105	108	112
Дніпропетровська	300	310	320	340
Житомирська	110	115	120	125
Закарпатська	180	190	200	220
Запорізька	140	145	150	160
Івано-Франківська	200	210	220	230
Київська	500	520	550	600
Кіровоградська	90	95	100	105
Львівська	350	360	380	400
Миколаївська	130	135	140	145
Одеська	700	720	750	800
Полтавська	150	155	160	170
Рівненська	110	115	118	120
Сумська	80	85	90	100
Тернопільська	100	105	110	120
Харківська	250	260	280	300
Херсонська	120	125	130	140
Хмельницька	130	135	138	142
Черкаська	115	118	122	125
Чернівецька	120	130	140	150
Чернігівська	100	105	110	115
м. Київ	800	820	850	880

* – без урахування Донецької та Луганської областей, а також АР Крим у зв'язку з тимчасовою окупацією частини території відповідної області, що унеможливорює повноцінний моніторинг і вимагає подальшого уточнення після відновлення контролю України

Розроблено автором за матеріалами: [47; 48]

Аналіз наведеної статистики свідчить про стійке зростання готельної інфраструктури в більшості культурно насичених регіонів України. Так, найбільша абсолютна кількість готельних закладів спостерігається в Одеській області – з 700 у 2020 році до 800 у 2023-му, що свідчить про високу

популярність регіону як дестинації з потужною рекреаційно-фестивальною привабливістю [43]. Зокрема, узбережжя Чорного моря й урбаністичні простори Одеси є локаціями проведення масштабних фестивалів («Koktebel Jazz», «Odesa International Film Festival» тощо), що сприяє стабільному туристичному попиту.

Серед регіонів Західної України вирізняється Львівська область, де готельний фонд зріс на 20% за п'ятирічний період. Це відповідає активізації фестивального туризму, зокрема на прикладі «Leopolis Jazz Fest», «Ніч у Львові», «Фестиваль крафтового пива» та інших подій, які збирають учасників з усієї країни та з-за кордону [47]. Аналогічну тенденцію демонструє і Закарпатська область, яка зафіксувала зростання готельної інфраструктури на 33% – найвищий показник серед представлених регіонів, що опосередковано свідчить про зростання ролі етнокультурного туризму в межах Карпатського регіону.

Особливої уваги заслуговує Сумська область, де, незважаючи на низькі абсолютні показники, відбулося приростання готельної бази на 37%. Це свідчить про поступову активізацію локальних туристичних ініціатив і потенційну готовність регіону до розширення фестивального продукту, зокрема в межах Тростянецької громади, що активно розвиває історико-культурні кластери.

Таким чином, рівень розвитку готельної інфраструктури виступає не лише індикатором туристичної привабливості регіону, а й важливою умовою для подальшого зростання фестивального туризму. Просторове узгодження майданчиків для проведення подій із доступністю комфортного розміщення формує конкурентоспроможний туристичний продукт, орієнтований на якісний сервіс, логістичну зручність і позитивний імідж дестинації.

Ще одним важливим аспектом ресурсного забезпечення фестивального туризму є стан транспортно-логістичної інфраструктури, адже доступність території безпосередньо впливає як на рівень туристичного потоку, так і на можливість залучення учасників, технічного персоналу та логістичних служб.

У зв'язку з воєнним станом в Україні у 2024 році більшість регіонів функціонують в умовах комендантських годин, зруйнованої інфраструктури або часткової ізоляції окремих територій. Це суттєво ускладнює організацію фестивалів у вечірній час, зменшує тривалість перебування туриста в локації та вимагає жорсткого планування логістичних маршрутів. Найбільш виражений цей фактор у прифронтових областях (Донецька, Луганська, Херсонська, Запорізька), де транспортне сполучення повністю або частково відсутнє, а логістичний ризик накладається на безпекові обмеження [42].

Важливо звернути увагу та узагальнити ключові характеристики логістичного забезпечення в усіх адміністративно-територіальних одиницях України (табл. 2.2).

Аналіз логістичних ресурсів, засвідчує, що лише обмежена кількість регіонів України володіє відносно стабільною транспортною інфраструктурою, необхідною для підтримки фестивального туризму. Передусім ідеться про області, де збереглася цілісність залізничного та автомобільного сполучення, а також де діють активні автовокзали й є доступ до водних шляхів у межах міст.

Так, Київська, Львівська, Закарпатська, Чернівецька, Івано-Франківська області та м. Київ демонструють найкращі логістичні показники [46]. В цих регіонах функціонують регулярні залізничні маршрути далекого та приміського сполучення, наявні великі транспортні вузли (залізничні та автобусні вокзали), що дозволяє туристам з різних частин країни швидко й безпечно дістатися до місця проведення подій. До прикладу, залізничні станції «Львів», «Київ-Пасажирський», «Івано-Франківськ» є не лише транспортними хабами, а й безпосередньо інтегрованими в простір подієвого туризму – фестивалі нерідко стартують або завершуються саме в межах цих вузлів. режимі, доповнюють логістичну спроможність дестинацій.

Таблиця 2.2

Логістичні ресурси та обмеження для розвитку фестивального туризму в
регіонах України станом на 2024 рік*

Область	Залізничне сполучення	Автовокзали / автошляхи	Порти / водні шляхи	Комендантська година (2024)
Вінницька	Регулярне	Наявні	Немає	Так (з 00:00)
Волинська	Обмежене	Місцеві маршрути	Немає	Так (з 00:00)
Дніпропетровська	Інтенсивне	Стабільні	Немає	Так (з 22:00)
Житомирська	Часткове	Скорочені рейси	Немає	Так (з 00:00)
Закарпатська	Нормальне	Функціонують	Немає	Ні
Запорізька	Періодичне	З обмеженнями	Порт Бердянськ (не функціонує)	Так (з 22:00)
Івано- Франківська	Регулярне	Нормальні	Немає	Так (з 00:00)
Київська	Інтенсивне	Активні маршрути	Немає	Так (з 00:00)
Кіровоградська	Обмежене	Місцеве значення	Немає	Так (з 00:00)
Львівська	Інтенсивне	Покриття по всій області	Немає	Так (з 00:00)
Миколаївська	Нестабільне	Ризики у південних районах	Миколаївський порт (обмежено)	Так (з 22:00)
Одеська	Інтенсивне	Сезонні перевантаження	Одеський порт	Так (з 23:00)
Полтавська	Часткове	Регіональні маршрути	Немає	Так (з 00:00)
Рівненська	Обмежене	Обмежено	Немає	Так (з 00:00)
Сумська	Часткове	Обмежено	Немає	Так (з 22:00)
Тернопільська	Регулярне	Наявні	Немає	Так (з 00:00)
Харківська	Пошкоджене	Затримки	Немає	Так (з 23:00)
Херсонська	Обмежене	Мінна небезпека	Порт Херсон (частково функціонує)	Так (з 21:00)
Хмельницька	Нормальне	Стабільно	Немає	Так (з 00:00)
Черкаська	Регулярне	Регулярно	Немає	Так (з 00:00)
Чернівецька	Регулярне	Скорочено	Немає	Так (з 00:00)
Чернігівська	Часткове	Частково	Немає	Так (з 00:00)
м. Київ	Інтенсивне	Високий рівень	Порт Київ (обмежено)	Так (з 00:00)

Складено автором за матеріалами: [42; 43]

* – без урахування Донецької та Луганської областей, а також АР Крим у зв'язку з тимчасовою окупацією частини території відповідної області, що унеможливорює повноцінний моніторинг і вимагає подальшого уточнення після відновлення контролю України

Окремо варто підкреслити логістичну роль Одеської області, яка, попри збереження високого рівня загроз, залишається одним із ключових транспортних і фестивальних вузлів півдня України. Одеський морський порт, численні внутрішньо обласні маршрути, автовокзали та вокзали формують стійке транспортне середовище для сезонних фестивалів [45]. Утім, як і в інших регіонах, аеропорт Одеси, що донедавна забезпечував міжнародне авіасполучення, залишається закритим від 2022 року, що істотно знижує доступність області для іноземних туристів.

Натомість південні та східні області України – насамперед Донецька, Луганська, Запорізька, Херсонська та частково Миколаївська – нині перебувають у критичному стані з точки зору логістичної доступності. У багатьох із цих регіонів залізничне сполучення повністю або частково зруйноване, автошляхи знаходяться під постійним ризиком обстрілів, мінної небезпеки або функціонують із суттєвими обмеженнями. Автобусне сполучення діє лише у формі внутрішньо обласних перевезень, а комендантська година, яка у цих регіонах починається з 21:00–22:00, не дозволяє реалізовувати вечірні культурні події – ключовий формат для багатьох фестивалів. За таких умов фестивальний туризм в цих регіонах є або повністю призупиненим, або можливий лише в обмеженому форматі локальних ініціатив за участю місцевої громади [42].

Ще один важливий фактор, що суттєво впливає на туристичну мобільність, – тотальне припинення авіасполучення по всій території України з лютого 2022 року. Закриття міжнародних аеропортів у Києві, Львові, Харкові, Одесі, Дніпрі, Івано-Франківську та Запоріжжі призвело до втрати міжнародного потоку туристів, які раніше були основною цільовою аудиторією великих фестивальних заходів, таких як «Atlas Weekend», «Odesa International Film Festival» або «Leopolis Jazz Fest».

Наведені обставини вимагають від організаторів фестивального туризму нових моделей адаптації до логістичних обмежень. Серед таких моделей слід виокремити:

- ✓ переорієнтацію на денні та одноденні формати фестивалів, з акцентом на раннє завершення подій;
- ✓ децентралізацію фестивального простору – перенесення подій до малих міст та передмість обласних центрів;
- ✓ пріоритетне використання регіонів із зручним наземним транспортом як основних приймаючих територій (особливо Закарпаття, Галичина, Буковина, Волинь, Поділля);
- ✓ активізацію локального туризму: розвиток фестивалів для внутрішньо переміщених осіб, нових громад, спільнот [6].

Попри всі складнощі, у західних і частині центральних регіонів спостерігається тенденція до зростання мобільності в межах внутрішнього туризму. Внутрішня міграція населення, обумовлена безпековими факторами, сформувала нові кластери споживання культурних послуг, що дає поштовх до появи локальних фестивалів у містах, які раніше не були осередками подієвого туризму (наприклад Мукачево, Кам'янець-Подільський, Косів, Коломия, Бучач).

Підсумовуючи, слід наголосити, що логістична інфраструктура в умовах воєнного часу відіграє не просто допоміжну, а стратегічну роль у забезпеченні життєздатності фестивального туризму. Вона визначає не лише географію проведення заходів, а й безпосередньо впливає на їхню тривалість, масштаб, наповнення та аудиторію. У післявоєнний період відновлення повноцінної транспортної системи, зокрема аеропортів та міжобласного залізничного сполучення, має стати одним із ключових векторів державної туристичної політики.

Війна в Україні спричинила серйозні виклики для сфери культури та туризму, зокрема в аспектах фінансування та кадрового забезпечення.

У 2022 році державне фінансування культури скоротилося на 50%, становивши 133 млн дол. порівняно з 261 млн дол. у 2021 році. Частка витрат на культуру в загальному бюджеті знизилася до 0,16% – найнижчого показника за останнє десятиліття. Місцеве фінансування також зменшилося на

25%, з 610 млн дол. у 2021 році до 453 млн дол. у 2022 році. Найбільші скорочення відбулися в регіонах, які зазнали активних бойових дій: Луганській, Донецькій, Херсонській, Харківській, Миколаївській, Запорізькій, Закарпатській та Київській областях [42; 47].

Війна також негативно вплинула на кадровий потенціал у сфері культури та туризму. Багато фахівців були мобілізовані або змушені виїхати за кордон, що призвело до дефіциту кваліфікованих працівників. За даними Міністерства культури та інформаційної політики України, станом на лютий 2025 року було зафіксовано пошкодження або знищення 1 390 об'єктів культурної спадщини, що також вплинуло на діяльність працівників цих установ [47].

Ресурсне забезпечення фестивального туризму в Україні залишається потенційно потужним, проте нерівномірно розподіленим та обмеженим сучасними викликами [16]. Попри розгалужену культурну та готельну інфраструктуру в окремих регіонах, низка областей стикається з проблемами транспортної доступності, кадрового дефіциту й скорочення фінансування.

Умови воєнного стану загострили існуючі дисбаланси: порушено логістику, припинено авіасполучення, зменшено бюджетну та спонсорську підтримку. У результаті рівень доступних ресурсів значно варіюється залежно від регіону, що вимагає адаптивних рішень та скоординованої підтримки фестивального сектору з боку держави й громад.

2.2. Аналіз та проблеми розвитку фестивального туризму

Фестивальний туризм в Україні виступає однією з найдинамічніших форм подієвого туризму, що поєднує культурну експресію, соціальну ітерацію та регіональний розвиток. Його популярність суттєво зросла протягом останніх десятиліть завдяки поєднанню унікального культурного потенціалу країни, активності місцевих громад та наявності багато форматних локацій для проведення подій. Водночас, стрімке зростання цього сегмента туризму у мирний період різко контрастує з трансформаціями, які відбулися після

початку повномасштабної війни у 2022 році. Військові дії, безпекові виклики, економічна нестабільність та зменшення мобільності туристів стали ключовими факторами, що впливають на масштаби та формати фестивальних подій у сучасних умовах.

Одним із найнаочніших показників розвитку фестивального туризму в Україні є кількість фестивальних подій, які відбуваються у різних регіонах. Цей показник не лише демонструє рівень активності організаторських ініціатив, а й відображає просторові та часові тенденції у сфері подієвого туризму. У таблиці 2.3 подано динаміку кількості фестивалів за 2020–2024 роки, а також заплановані на 2025 рік показники в розрізі адміністративно-територіальних одиниць. Такий підхід дозволяє виявити регіональні диспропорції, вплив пандемії, воєнних дій та соціально-економічних змін на інтенсивність фестивального руху в країні.

Аналіз даних, поданих у таблиці 2.3, дає змогу виявити ключові тенденції, динаміку змін та просторові особливості розвитку фестивального туризму в Україні протягом останніх шести років, а також зробити припущення щодо його перспектив у 2025 році.

Найвищі показники щорічної фестивальної активності традиційно спостерігаються у таких регіонах, як м. Київ, Львівська, Івано-Франківська, Київська та Одеська області. У цих регіонах поєднується високий рівень культурного капіталу, наявність розвиненої туристичної та інфраструктурної бази, зручна логістика, а також активна підтримка з боку місцевих органів влади та громадських ініціатив. Наприклад, у Львівській області у 2020 році відбулося 45 фестивалів, у Києві – 40, а в Івано-Франківській – 27. Попри скорочення у 2022 році через воєнні дії, вже у 2024 ці регіони показали активне відновлення (м. Київ – 45, Львівська – 48) [47].

Різне падіння кількості фестивалів у 2022 році в усіх без винятку областях України – цілком закономірне. Цей рік відзначався початком повномасштабної війни, що супроводжувалося запровадженням воєнного стану, комендантських годин, обмеженням масових зібрань і релокацією значної частини населення.

У низці прифронтових регіонів – зокрема в Донецькій, Луганській, Запорізькій та Херсонській областях – фестивальна активність була фактично призупинена. Наприклад, у Луганській області у 2022 році не було зафіксовано жодної фестивальної події [43].

Таблиця 2.3

Кількість фестивалів в областях України у 2020–2025 роках*

Область	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.	2025 (план)
Вінницька	15	10	6	12	18	22
Волинська	12	9	4	10	14	18
Дніпропетровська	20	15	7	18	22	28
Житомирська	14	12	4	10	15	18
Закарпатська	25	22	15	27	30	35
Запорізька	18	12	2	8	10	15
Івано-Франківська	27	25	18	30	35	38
Київська	32	28	20	35	40	45
Кіровоградська	13	10	5	11	14	16
Львівська	45	40	22	42	48	52
Миколаївська	17	10	4	9	12	14
Одеська	38	30	10	32	36	40
Полтавська	16	14	6	15	19	22
Рівненська	14	13	8	13	16	18
Сумська	10	8	3	7	9	11
Тернопільська	22	20	12	20	24	28
Харківська	26	22	7	18	21	25
Херсонська	12	9	1	5	8	10
Хмельницька	15	12	6	14	17	20
Черкаська	13	11	5	12	15	18
Чернівецька	18	16	10	17	20	24
Чернігівська	14	11	4	10	13	15
м. Київ	40	35	18	38	45	50

Складено автором за матеріалами: [23; 43; 47]

* – без урахування Донецької та Луганської областей, а також АР Крим у зв'язку з тимчасовою окупацією частини території відповідної області, що унеможливорює повноцінний моніторинг і вимагає подальшого уточнення після відновлення контролю України

У 2023–2024 роках видно тенденцію до поступового відновлення фестивального руху, насамперед у західних і центральних регіонах, куди

перемістилася значна частина внутрішньо переміщених осіб, а також активізувалися локальні громади. У Закарпатській, Івано-Франківській, Тернопільській областях кількість подій перевищила навіть довоєнний рівень. Це свідчить про адаптаційну здатність територіальних громад та стійкість культурного сектору до кризових викликів.

Оцінюючи прогностичні показники на 2025 рік, бачимо оптимістичну динаміку: практично в усіх регіонах планується зростання фестивальної активності на 10–25% порівняно з 2024 роком. Зокрема, в м. Київ заплановано 50 подій, у Львівській – 52, в Івано-Франківській – 38, що є найвищими показниками за весь період спостереження [42].

Таким чином, динаміка кількості фестивалів за 2020–2025 роки свідчить про чітку просторову поляризацію: регіони з кращою безпековою ситуацією та активною культурною спільнотою демонструють відносну стабільність або навіть зростання, тоді як прифронтові території потребують спеціальних заходів підтримки, відновлення інфраструктури та посилення координації на рівні державної політики у сфері туризму й культури.

Одним із ключових маркерів інтенсивності та якості розвитку фестивального туризму в Україні є не лише кількісні показники, а й репутаційна сталість та культурна впізнаваність окремих подій у регіонах. Кожна область має власний набір фестивалів, які формують локальну туристичну ідентичність, залучають внутрішній і зовнішній потік відвідувачів, активізують креативний сектор і підтримують міжкультурний діалог. Частина з них набула статусу брендovаних культурних подій, що системно репрезентують регіон в інформаційному просторі. У той самий час чимало фестивалів, особливо в регіонах, що зазнали тимчасової окупації або мають нестабільну безпекову ситуацію, змушені були призупинити свою діяльність.

Розглянемо узагальнено найпопулярніші фестивалі по кожній області України, включаючи ті, що були активно діючими до 2022 року, але тимчасово не проводяться (табл.2.4).

Таблиця 2.4

Найпопулярніші фестивалі в областях України: актуальні події та традиційні заходи, що призупинені через війну

Область	Фестивалі (приклади)
Вінницька	Operafest Tulchyn, Vinnytsia Jazzfest, БарРокКо, Фестиваль національних культур, День міста Вінниці
Волинська	Бандерштат, Ніч у Луцькому замку, Art Territory, Фестиваль ляльок, Відлуння
Дніпропетровська	Джаз на Дніпрі, BeZVIZ Festival, Dnipro Film Festival, Вулична їжа, День міста Дніпро
Житомирська	Пісенний Спас, Культурна версія, Житомирська вежа, Фестиваль Поліської кухні, День міста Житомир
Закарпатська	Ужгородська палачінта, Сливовий леквар, Берлибаський банош, День Ужгорода, Карпатська весна
Запорізька	Khortytsia Freedom*, Запорізький книжковий толоч*, Мамай-Фест*, День металурга*, Свято кулішу*
Івано-Франківська	Гуцульська бриндзя, Porto Franko, День міста ІФ, Карпатський простір, Свято ковалів
Київська	Atlas Weekend, Кураж Базар, КМКФ Молодість, ГОГОЛЬFEST, Kyiv Food and Wine Festival
Кіровоградська	Кропивницький BOOK FEST, День міста Кропивницький, Фестиваль «Степові джерела», Фестиваль хореографії, Музичний фестиваль «Класика у камені»
Львівська	Leopolis Jazz Fest, Контрасти, ZaxidFest, LvivMozArt, Ніч у Львові
Миколаївська	Миколаївський джаз-фест*, Фестиваль «Козацький гай»*, Фестиваль вуличної їжі*, День кораблебудівника*, Mykolaiv Art Week*
Одеська	Odesa Mama, Odesa International Film Festival, Black Sea Music Fest, Humorina, Odesa Classics
Полтавська	Сорочинський ярмарок, Фестиваль «Гелон-Фест», Фестиваль вишивки, День міста Полтава, Полтавська весна
Рівненська	Фестиваль «Музика в монастирських мурах», Рівне. Літо. Музика, День міста Рівне, Фестиваль «Коляда», Етнофестиваль «Гурби-Фест»
Сумська	Слобожанський спас, День міста Суми, Фестиваль борщу, Слобожанські гостини, Конотопська битва*
Тернопільська	Файне Місто, Дні Тернополя, Тернопільська брама, I Fest, Дні Європи
Харківська	KharkivMusicFest*, Фестиваль вуличної музики*, Kharkiv International Film Festival*, День Харкова*, ARTiSHOP*
Херсонська	Купальські зорі*, Фестиваль кавунів*, Джаз на Дніпрі – Херсонська сцена*, День міста Херсон*, ГогольFest Херсон*
Хмельницька	Фестиваль Подільського мистецтва, Respublica FEST*, День міста Хмельницький, Фестиваль «ДжазФест Поділля», Ретро-фест
Черкаська	Ше.Fest, День міста Черкаси, Фестиваль Тараса, Черкаська книжкова толока, Козацькі розваги
Чернівецька	Маланка-фест, Meridian Czernowitz, Bukovina Folk Fest, Дні Чернівців, Різдвяний ярмарок
Чернігівська	Седнівська осінь, День міста Чернігів, Козацький фестиваль, Зелена сцена, Гончарні традиції Сіверщини
м. Київ	Atlas Weekend, КМКФ Молодість, Book Arsenal, ГОГОЛЬFEST, Kyiv Art Week

* – фестивалі, які є традиційними для регіону, але не проводилися у 2022–2024 роках через повномасштабну війну

Розроблено автором за матеріалами: [42]

Важливо зазначити, що таблиця представлена без урахування Донецької та Луганської областей, а також АР Крим у зв'язку з тимчасовою окупацією частини території відповідної області, що унеможлиблює повноцінний моніторинг і вимагає подальшого уточнення після відновлення контролю України. З таблиці бачимо, що культурний потенціал регіонів України у сфері фестивального туризму, а також про його просторову диференціацію, зумовлену як історико-культурними особливостями, так і сучасними безпековими викликами. Майже всі області мають стійкі традиції проведення фестивальних заходів, що охоплюють широкий спектр тематик – від музичних і гастрономічних до літературних, театральних, етнографічних та кіноподій.

Зокрема, найвищий рівень концентрації впізнаваних фестивалів характерний для західного та центрального регіону. Такі області, як Львівська (Leopolis Jazz Fest, LvivMozArt, ZaxidFest), Київська (Atlas Weekend, ГОГОЛЬFEST, Молодість), Івано-Франківська (Porto Franko, Свято ковалів, Гуцульська бриндзя) та Одеська (Odesa International Film Festival, Odesa Classics, Humorina) не лише демонструють сталу культурну активність, а й репрезентують Україну на міжнародному фестивальному ринку [46]. Їхні фестивалі мають стабільну аудиторію, включають багаторівневу інфраструктуру і, як правило, супроводжуються промоційними кампаніями.

Водночас, у таблиці чітко окреслюється регіональний дисбаланс, пов'язаний із військовими діями та тимчасовою окупацією окремих територій. Наприклад, у Донецькій, Луганській, Херсонській, Запорізькій та частково Харківській і Миколаївській областях більшість традиційних фестивалів (напр. «ГогольФест у Маріуполі», «Барви Луганщини», «Khortytsia Freedom») позначено символом «*» – вони є частиною культурного коду регіонів, однак з 2022 року не проводяться з міркувань безпеки [21]. Така ситуація свідчить не лише про втрату інституційної спадкоємності культурних практик, але й про ризик втрати туристичного потоку у довгостроковій перспективі.

Ще один показовий тренд – розширення формату фестивалів у малих містах і територіальних громадах, які в умовах воєнної міграції взяли на себе

культурну ініціативу. Наприклад, фестивалі «БарРокКо» (м. Бар, Вінницька область), «Берлибаський банош» (Закарпаття), «Сливовий леквар» (с. Геча) стали не лише подіями локального значення, але й інструментами внутрішнього туризму та збереження регіональної ідентичності [25].

Динаміка внутрішнього туризму в Україні протягом 2020–2024 років демонструє чітку залежність між суспільно-політичною ситуацією в країні та активністю туристичних переміщень. Як видно з рис. 2.1, найвищий показник кількості внутрішніх туристів було зафіксовано у 2021 році – 4,8 млн осіб, що зумовлено відносною стабільністю у післякарантинний період та активізацією культурних подій, зокрема фестивального характеру. Водночас, вже у 2022 році – на тлі повномасштабного вторгнення РФ – спостерігається різке падіння туристичної активності до 2,5 млн осіб, що свідчить про пряму залежність між безпековою ситуацією та мобільністю населення.

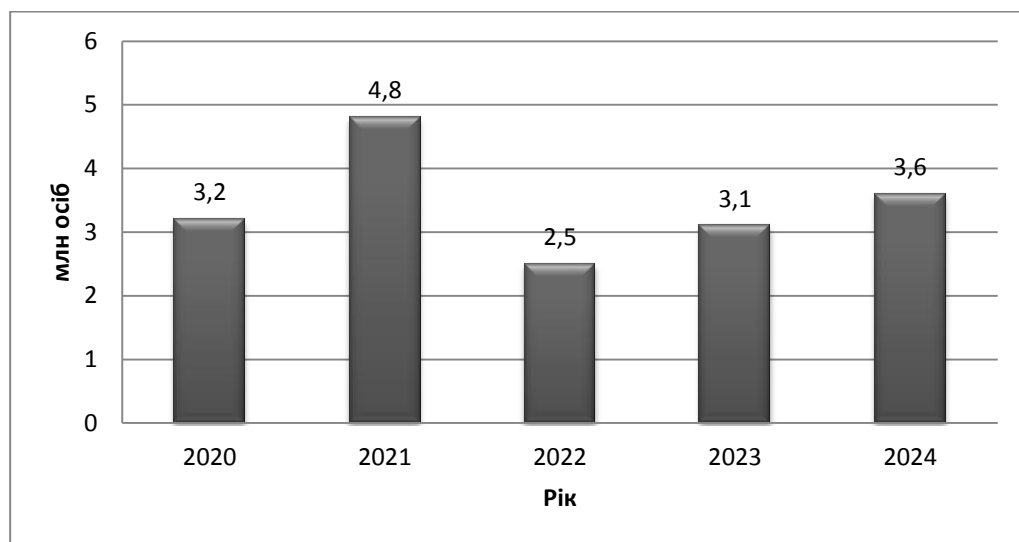

Рис. 2.1. Динаміка кількості внутрішніх туристів в Україні у 2020–2024 роках
Розроблено автором за матеріалами: [42]

У подальші роки (2023–2024) простежується поступове відновлення внутрішнього туризму: показники зросли до 3,1 млн та 3,6 млн відповідно. Це пояснюється адаптацією туристичних практик до умов воєнного часу, посиленням ролі заходів локального характеру, а також активною підтримкою внутрішніх ініціатив з боку місцевих громад і органів влади. Наведена

динаміка створює підґрунтя для подальшого аналізу подієвого туризму як одного з основних рушіїв відновлення туристичної сфери в Україні

Одним із ключових індикаторів розвитку подієвого туризму в Україні є частка внутрішніх туристів, які здійснюють поїздки з метою участі у фестивалях та культурно-масових заходах. Як видно з рис. 2.2, у 2020–2021 роках спостерігалось поступове зростання цього показника, що досягнув максимуму в 22% у 2021 році [47]. Це було зумовлено виходом із карантинних обмежень, активізацією культурного життя та відновленням великомасштабних подій у багатьох регіонах.

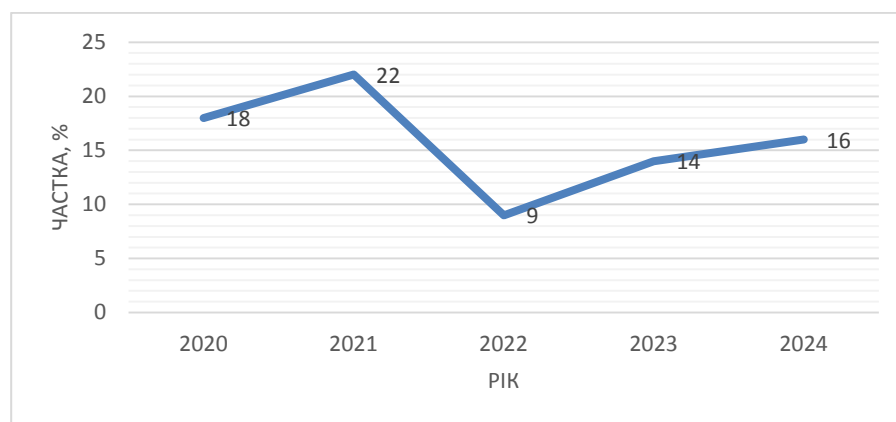

Рис. 2.2. Частка внутрішніх туристів, орієнтованих на фестивалі та події (2020–2024)

Розроблено автором за матеріалами: [47]

Однак, як видно з графіку, уже у 2022 році – внаслідок повномасштабного вторгнення та зниження рівня безпеки – частка туристів, орієнтованих на фестивалі, зменшилась удвічі (до 9%). Наступні роки характеризуються поступовим відновленням інтересу до фестивального формату: у 2023 році цей показник зріс до 14%, а в 2024 – до 16%, що свідчить про стабільну адаптацію туристичної поведінки до умов воєнного часу, зростання ролі подій локального масштабу та підтримку культурних ініціатив у безпечних регіонах. Графік ілюструє як вразливість подієвого туризму до зовнішніх шоків, так і його стратегічний потенціал як форми соціального згуртування та внутрішнього відновлення.

Незважаючи на зростання культурної активності у безпечних регіонах України, розвиток фестивального туризму наразі стикається з низкою глибоких і системних бар'єрів, що охоплюють інституційну, економічну, логістичну, безпекову та кадрову сфери. Багато з цих викликів є прямим наслідком повномасштабної війни, однак значна частина має структурний характер, який формувався ще до 2022 року [18]. Для комплексного розуміння ситуації доцільним є узагальнення основних проблем у вигляді тематично згрупованої таблиці, що дозволяє ідентифікувати найбільш критичні точки впливу на фестивальну галузь і виокремити напрями подальшого втручання (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Ключові проблеми розвитку фестивального туризму в Україні в умовах
воєнного стану

Група проблем	Характеристика
Безпекові виклики	Неможливість проведення заходів у прифронтових регіонах, скасування подій
Фінансові обмеження	Скорочення фінансування з держбюджету, зменшення обсягів спонсорства
Інфраструктурні бар'єри	Руйнування об'єктів інфраструктури, обмежений доступ до локацій
Кадровий дефіцит	Відтік кадрів за кордон, мобілізація технічного персоналу та організаторів
Нерівномірність територіального розвитку	Концентрація фестивалів у західних регіонах, занепад культурної активності на Сході та Півдні
Недостатня маркетингова підтримка	Відсутність єдиної платформи для просування фестивалів, слабка присутність у міжнародному просторі
Правові та адміністративні труднощі	Бюрократичні складнощі з дозволами, невизначеність з оподаткуванням для креативної сфери

Розроблено автором за матеріалами: [42]

Серед ключових проблем, які стримують розвиток фестивального туризму в сучасній Україні, насамперед варто виділити безпекові виклики, що стали найочевиднішою і водночас критичною перешкодою. Проведення фестивалів у частині регіонів – особливо у східних та південних областях – стало неможливим або вкрай ризикованим. У таких прифронтових територіях,

як Донецька, Луганська, Херсонська, Запорізька області, масові події практично повністю скасовано, що істотно звузило географію подієвого туризму. Це, у свою чергу, знижує не лише культурну активність, а й потенціал для місцевого економічного відновлення [28].

Наступною проблемною площиною стали фінансові обмеження, які загострилися після 2022 року. Значне скорочення бюджетного фінансування культурних ініціатив, а також зменшення обсягів спонсорської підтримки, зумовлене переорієнтацією бізнесу на оборонні та гуманітарні цілі, змусило організаторів покладатися переважно на гранти чи краудфандинг [51]. Така нестабільність особливо негативно позначається на фестивалях у малих громадах, які не мають сталих ресурсних джерел.

Інфраструктурні бар'єри також відіграють значну роль у гальмуванні розвитку галузі. Руйнування доріг, вокзалів, культурних майданчиків та готельної мережі внаслідок бойових дій обмежує не лише фізичну доступність територій, а й можливості для повноцінного проведення заходів. У багатьох випадках організатори зіштовхуються з браком елементарного технічного забезпечення – сцени, звукового обладнання, освітлення – що потребує або додаткових інвестицій, або повної відмови від реалізації задумів.

Ще одним важливим чинником є кадровий дефіцит. Війна спричинила мобілізацію або виїзд за кордон значної частини фахівців із галузі культури, технічного персоналу, організаторів та артистів. Це призводить до зменшення кількості подій, зниження їх якості та обмеженого залучення міжнародного контенту. Відновлення кадрового потенціалу наразі є надзвичайно складним завданням, зважаючи на загальну демографічну та соціальну напругу.

Не менш серйозною проблемою є нерівномірність територіального розвитку. Сьогодні більшість активностей зосереджено у західних регіонах України – Львівській, Івано-Франківській, Закарпатській, Тернопільській областях, де поєдналися безпечні умови, наявність досвіду організації подій та розвинена інфраструктура [46]. Водночас регіони, що раніше відігравали

провідну роль у культурному житті – як-от Харківська, Одеська, Дніпропетровська області – значною мірою втратили фестивальний потенціал.

Особливої уваги потребує й проблема недостатньої маркетингової підтримки. Через брак координації між державними органами, локальними ініціативами та ЗМІ багато подій залишаються локальними і малопомітними навіть у межах свого регіону. Відсутність загальнонаціональної платформи, що акумулювала б інформацію про фестивалі, унеможливорює формування єдиного туристичного іміджу країни й перешкоджає міжнародному просуванню українських подій.

Останнім важливим блоком виступають правові та адміністративні труднощі, які істотно ускладнюють організацію подій навіть у безпечних територіях. Відсутність чітких процедур видачі дозволів, нестабільність нормативно-правової бази щодо культурної діяльності та податкового обслуговування, а також недостатнє юридичне супроводження креативної індустрії – все це формує атмосферу правової невизначеності й демотивує ініціативних акторів до реалізації фестивальних проєктів.

Таким чином, попри значний потенціал фестивального туризму як інструменту соціокультурної мобілізації та економічної активізації регіонів, його розвиток в умовах війни стикається з низкою системних бар'єрів. Найбільш критичними залишаються питання безпеки, фінансування, логістики та кадрового забезпечення. Особливої уваги потребує подолання територіальної нерівномірності та створення сприятливого нормативного середовища для підтримки культурних ініціатив. Подальший розвиток фестивального туризму в Україні потребує комплексного міжсекторального підходу, який передбачає узгоджену політику держави, громад та бізнесу в умовах воєнних і післявоєнних трансформацій.

2.3. Перспективи розвитку фестивального туризму в Україні

Аналіз сучасного стану та виявлені проблеми функціонування фестивального туризму в Україні засвідчили, що ця сфера, попри численні

виклики воєнного часу, зберігає значний потенціал для подальшого розвитку. У світовій практиці фестивалі давно розглядаються не лише як форма культурного вираження, а й як інструмент сталого регіонального розвитку, урбаністичного оновлення, соціальної інтеграції та креативного підприємництва. В українському контексті, зважаючи на активізацію внутрішнього туризму, необхідність перегляду культурної політики та актуалізацію локальної активності, фестивальний туризм набуває особливої стратегічної ваги. З огляду на це, доцільним є виокремлення найбільш імовірних векторів його подальшого розвитку (рис. 2.3).

Рис. 2.3. Найбільш ймовірні вектори розвитку фестивального туризму в Україні

Розроблено автором за матеріалами: [3]

Зазначені ключові стратегічні напрями, які визначають перспективи розвитку фестивального туризму в Україні в сучасних умовах, відображають адаптаційну модель, що ґрунтується на гнучкості, інклюзивності та локалізації фестивального процесу, з метою забезпечення його стійкого функціонування та подальшого зростання в умовах післявоєнного відновлення.

Особливої актуальності набуває орієнтація на локальні й середньомасштабні події з високим рівнем включеності громади, що дозволяє забезпечити гнучкість, адаптивність до змін зовнішнього середовища та підвищення довіри до внутрішніх туристичних ініціатив [16]. Крім того, перспективним напрямом є розвиток туристично-фестивальних кластерів – як міжмуніципальних об'єднань, здатних об'єднати зусилля культурних інституцій, бізнесу та влади навколо спільної програми подій.

З огляду на триваючу воєнну агресію та складну безпекову ситуацію в багатьох регіонах, розвиток фестивального туризму вимагає переосмислення традиційних форматів та механізмів реалізації подієвих ініціатив. Перспективним напрямом є створення адаптивної моделі, яка передбачає мобільність, гнучкість та територіальну варіативність у проведенні заходів. Це означає відмову від масштабних, ресурсомістких фестивалів на користь локальних, тематично спеціалізованих подій, що орієнтовані на громаду та не потребують великої концентрації аудиторії.

Такий підхід дозволяє не лише зберегти культурну динаміку, але й стимулювати відновлення локальних ідентичностей, активізувати місцеві ініціативи й забезпечити сталість культурного життя навіть за умов воєнного часу [17]. Зростає популярність так званих фестивалів вихідного дня, мобільних вуличних подій, інтерактивних маршрутів з елементами театралізації, а також камерних гастрономічних та ремісничих ярмарків.

Окремої уваги потребує формування нових фестивальних локацій у безпечних територіях, які раніше не були осередками активного подієвого туризму. Закарпаття, частина Тернопільської, Івано-Франківської, Хмельницької областей сьогодні стають не лише тимчасовим прихистком для релокованих культурних проєктів, а й точками кристалізації нової туристичної географії. У цьому контексті державна підтримка та локальна ініціатива повинні взаємодіяти задля створення інфраструктурних умов для довгострокового закріплення цих нових культурних осередків [15].

Один із ключових напрямів трансформації фестивального туризму в Україні пов'язаний з його цифровізацією. Пандемія COVID-19, а згодом і повномасштабна війна, актуалізували потребу в альтернативних форматах присутності, які дозволяють зберігати культурну активність навіть за умов фізичних обмежень. Онлайн-фестивалі, гібридні події (offline + livestream), віртуальні тури, інтерактивні AR/VR-експозиції та відеоархіви – усе це поступово входить до арсеналу організаторів фестивалів, розширюючи цільову аудиторію та географію культурного впливу [29].

Цифровий вимір фестивального туризму дає змогу не лише забезпечити безперервність культурної взаємодії, але й створити додану вартість через постійний доступ до контенту, формування онлайн-спільнот, залучення української діаспори та іноземних глядачів. Уже сьогодні приклади таких проєктів демонструють позитивні результати – наприклад, «Respublica FEST», який у 2023 році частково реалізовував програму у форматі онлайн-релізів і віртуальних виступів, зібравши аудиторію з понад 20 країн [55].

Водночас цифровізація вимагає не лише технічних інвестицій, а й зміни управлінських та креативних моделей. Організаторам необхідно опановувати цифрові інструменти маркетингу, аналітики, відеопродакшину, інтегрувати соціальні мережі як засіб не лише комунікації, але й участі глядачів у створенні фестивального середовища. Перспективним є розвиток національної онлайн-платформи, що об'єднуватиме актуальні події, архіви фестивалів, освітні модулі та спільноти [57].

Зауважимо, що цифровізація в цьому контексті – не заміна живої події, а розширення її простору, створення паралельної віртуальної сцени, яка підвищує стійкість та інклюзивність фестивального туризму в сучасних умовах.

В умовах децентралізації та зміщення акцентів з національного на локальний рівень, дедалі більшого значення набуває ініціативність територіальних громад у формуванні сталого фестивального середовища. Саме громади сьогодні стають головними генераторами подієвих практик: від

організації локальних свят і тематичних ярмарків – до проведення повноцінних фестивалів, що приваблюють туристів із сусідніх областей чи навіть із-за кордону.

Перевага локальних ініціатив полягає не лише в кращій обізнаності з культурним потенціалом регіону, а й у гнучкості реагування на зміни зовнішнього середовища. За приклад можуть слугувати такі події, як «КовальFest» у Вараші, «Картопляний фестиваль» у Коростені, або «Фест на Тополі» у Кропивницькому, які організовуються переважно силами громади, волонтерів та місцевих підприємців [53].

Особливе значення має і залучення молоді до управління фестивальними проектами: через освітні воркшопи, школи креативних індустрій, волонтерські програми. Така практика не лише підсилює кадровий потенціал культурної сфери, але й сприяє формуванню громадянської активності та почуття приналежності до спільного простору.

Для підвищення ефективності локальних ініціатив важливо посилити інституційну спроможність громад – зокрема через державні чи донорські програми підтримки, методичний супровід, менторські мережі, створення банків ідей та онлайн-бібліотек кращих практик. У перспективі саме громади здатні стати точками відновлення культурної інфраструктури та перезапуску внутрішнього туризму.

Після 2022 року інституційне та фінансове забезпечення подієвого туризму в Україні значною мірою змістилося в бік міжнародної підтримки [47]. Грантові програми, транскордонні ініціативи, гуманітарні фонди та культурні партнерства стали основним джерелом ресурсів для реалізації фестивалів у регіонах, які продовжують функціонувати в умовах війни або поступово відновлюються.

Значний потенціал має активне залучення європейських програм – зокрема, Creative Europe, House of Europe, Erasmus+, Culture Moves Europe, British Council та Програми підтримки ЄС для громадянського суспільства в Україні [56]. Участь у цих ініціативах дозволяє не лише отримати

фінансування, але й вийти на новий рівень партнерських відносин, запровадити європейські стандарти менеджменту, прозорості та інклюзивності у сфері фестивального туризму.

Крім грантів, перспективним є розвиток мережевого співробітництва, зокрема через участь українських фестивалів у міжнародних фестивальних об'єднаннях (наприклад, European Festivals Association), партнерські обміни між містами, культурні резиденції [52]. Це сприяє підвищенню впізнаваності брендів українських фестивалів, інтеграції в глобальні культурні тренди та зміцненню іміджу України як культурно живої та відкритої країни, попри воєнні реалії.

Також важливу роль у післявоєнному перезапуску фестивального туризму відіграватимуть проекти з відновлення креативної інфраструктури, які вже фінансуються такими організаціями, як Goethe-Institut, UNDP, Culture Bridges, а також урядами окремих країн [50]. У цьому контексті фестивалі можуть стати як інструментами локального відновлення, так і вітриною нової культурної політики, орієнтованої на діалог, інклюзію та стійкий розвиток.

У контексті розвитку фестивального туризму надзвичайно важливим є наявний історико-культурний потенціал України, який може слугувати як фоном, так і змістовним осередком для проведення численних подій. На сьогодні в Україні на державному обліку перебуває понад 140 тисяч пам'яток культурної спадщини, з яких 9952 внесено до Державного реєстру нерухомих пам'яток України (рис. 2.4). Значна частина цих об'єктів не лише зберігає національну ідентичність, а й активно використовується як просторові майданчики для проведення фестивалів, ярмарків, мистецьких акцій, гастрономічних подій тощо.

Особливо вагому роль відіграють архітектурні пам'ятки, які гармонійно інтегруються в сучасний фестивальний простір. Так, території таких об'єктів як Києво-Печерська лавра, Софійський собор у Києві, площа Ринок у Львові, Хотинська фортеця, замки Олеський та Збарзький дедалі частіше використовуються для організації як міжнародних, так і регіональних

фестивалів (музичних, історичних, театральних, літературних, винних, гастрономічних). Їхнє використання дозволяє створити ефект «історичного занурення», де турист стає не лише глядачем, а й учасником події, що відбувається у автентичному середовищі.

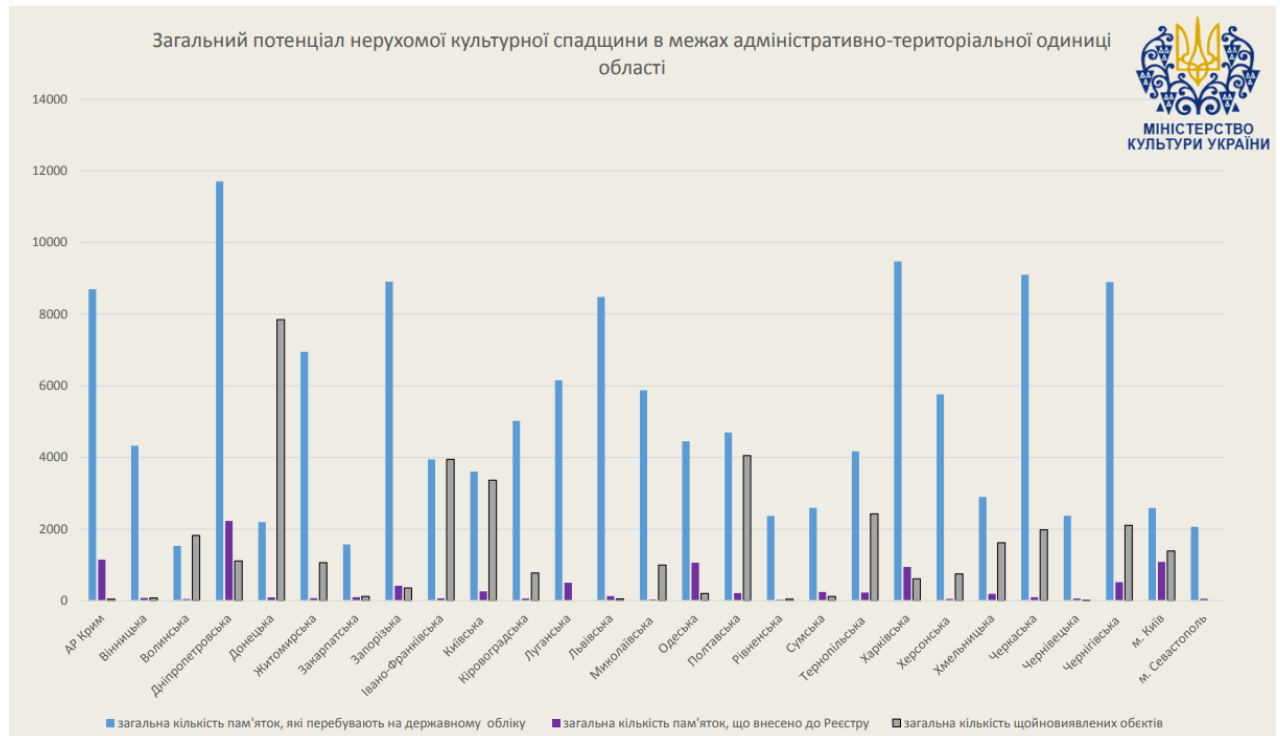

Рис. 2.4. Загальний потенціал нерухомої культурної спадщини в межах адміністративно-територіальної одиниці області [45]

Крім матеріальної спадщини, значну роль у формуванні культурно-фестивального продукту відіграють традиції, звичаї та нематеріальна культура українського народу. Саме вона стає основою для етнофестивалів, майстер-класів із народних ремесел, вуличних театрів, фольклорних шоу, обрядових дійств. Зокрема, такі події як «Країна мрій», «Фольклорний фестиваль у Коломиї», «Маланка-фест» у Чернівцях, «Трипільське коло» на Київщині демонструють приклад вдалої синергії культурної спадщини та сучасної подієвої індустрії.

Проведення фестивалів на територіях історичних пам'яток або в межах культурних ландшафтів сприяє актуалізації та ревіталізації об'єктів спадщини, які інакше могли б залишатися маргіналізованими або маловідомими. Події

такого типу мають також значний економічний ефект для місцевих громад, оскільки створюють запит на готельні, транспортні, гастрономічні та сувенірні послуги, а також формують туристичний бренд регіону.

Відтак, історико-культурна спадщина України не лише становить базовий ресурс для розвитку фестивального туризму, а й виконує роль інтегратора між культурною політикою, туристичною стратегією та локальною ідентичністю.

Важливою передумовою для розвитку фестивального туризму є наявність значного потенціалу історичних об'єктів у різних адміністративно-територіальних одиницях України, що можуть бути використані як базові локації для подієвих заходів (рис. 2.5). Бачимо, що найбільша концентрація об'єктів культурної спадщини зосереджена у західних та частково центральних регіонах країни – зокрема у Львівській, Київській, Черкаській, Вінницькій областях, а також на території Автономної Республіки Крим (до початку тимчасової окупації). Натомість південні та східні області демонструють порівняно нижчі показники, що вказує на територіальну нерівномірність у розподілі ресурсів історико-культурної спадщини та потребує врахування при стратегічному плануванні розвитку фестивального туризму.

Це свідчить про високий нерівномірний потенціал для розвитку фестивального туризму, який може спиратися на об'єкти архітектури, археології, сакральної спадщини, замкових комплексів тощо. Використання цих локацій у межах подієвих заходів сприяє збереженню спадщини, посиленню ідентичності регіонів та економічній активізації територій [2]. Зокрема, прикладами успішного поєднання фестивального туризму з об'єктами спадщини можуть слугувати «Форпост» у Кам'янці-Подільському, який щороку приваблює тисячі відвідувачів до території старовинної фортеці; «Середньовічний Хотин» у межах однойменної історичної пам'ятки; або «Ту Стань» у Львівській області, що проводиться в межах національного історико-культурного заповідника.

Перспективним напрямом є перетворення занедбаних або маловідомих пам'яток на майданчики для культурної ревіталізації через фестивалі-резиденції, тематичні події, креативні ярмарки. Наприклад, проведення локальних етнофестивалів у таких об'єктах, як Палац графа Шувалова в Тальному (Черкащина) або Замок в Кудринцях (Тернопільщина), може не лише привернути увагу до їх стану, а й мобілізувати ресурси на реставрацію та охорону [2].

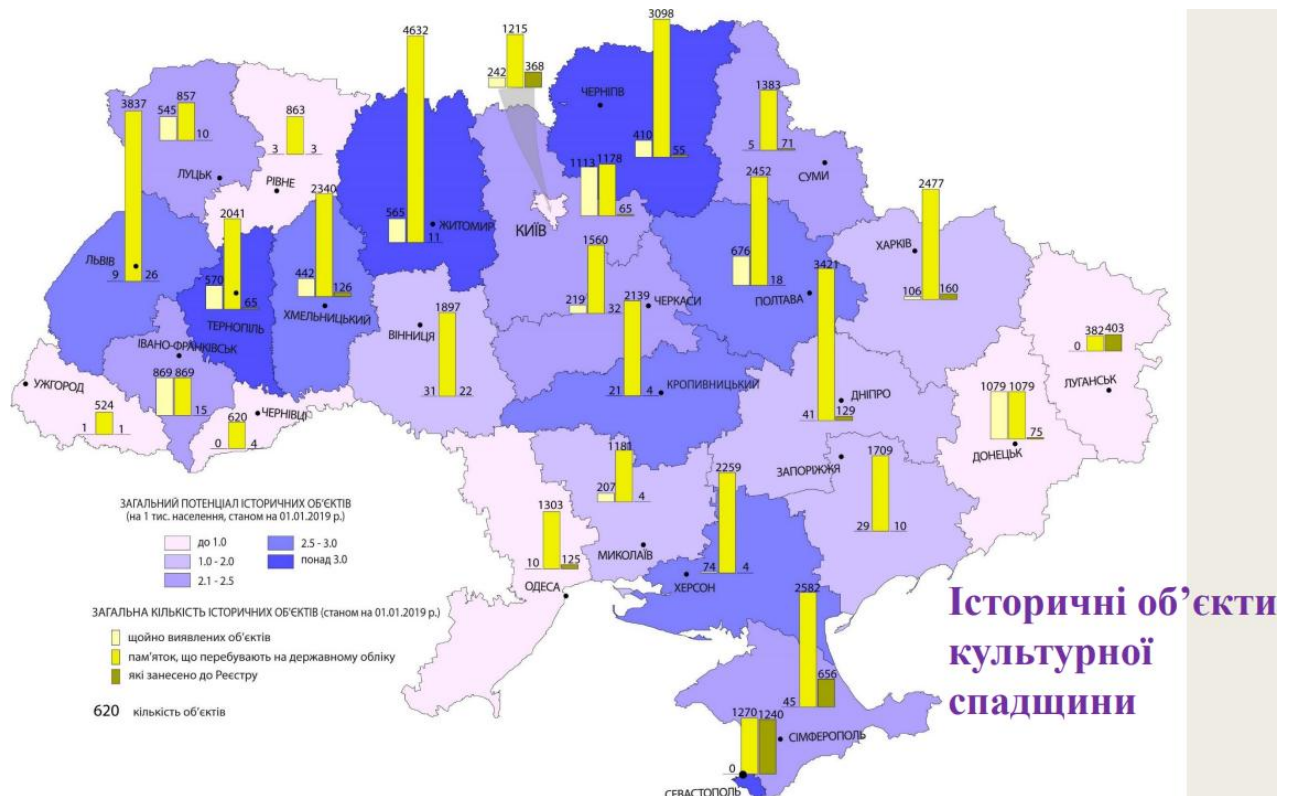

Рис. 2.5. Історичні об'єкти культурної спадщини [45]

У контексті післявоєнного відновлення важливим стає також інтеграція фестивального туризму в регіональні стратегії збереження культурної спадщини. Це може включати формування туристичних маршрутів «замками України», кластерів історичних локацій, або створення умов для розвитку культурного підприємництва навколо історичних об'єктів. Таким чином, подієвий туризм здатен не лише використовувати спадщину як ресурс, але й виступати інструментом її збереження, переосмислення та репрезентації у сучасному контексті.

Аналіз перспектив розвитку фестивального туризму в Україні засвідчив, що, попри наявні безпекові, фінансові та логістичні бар'єри, цей сегмент туристичної галузі зберігає високий потенціал адаптації та зростання [11]. Основними стратегічними векторами розвитку виступають: диверсифікація форматів подій з урахуванням безпекових умов, цифровізація та гібридизація фестивальних практик, формування нових кластерів у регіонах внутрішньої релокації культурних інституцій, а також активне залучення міжнародної підтримки та локальних громад до організації подієвих заходів.

Історико-культурна спадщина України розглядається як фундаментальний ресурс для фестивального туризму, здатний не лише наповнювати зміст подій, а й стимулювати ревіталізацію об'єктів спадщини, підвищення туристичної привабливості регіонів та соціально-економічну активізацію територій [19; 20]. Географічний аналіз свідчить про значну нерівномірність потенціалу, що зумовлює потребу в регіонально диференційованій політиці розвитку подієвого туризму.

З огляду на поствоєнні виклики та актуальні соціальні запити, фестивальний туризм в Україні набуває не лише рекреаційної, але й інституційної, комунікативної та інтеграційної функцій. Його розвиток у майбутньому доцільно розглядати як один із пріоритетних напрямів національної культурної та туристичної політики.

Фестивальний туризм в Україні, попри складні обставини воєнного часу, демонструє потенціал до адаптивного розвитку. Перспективними векторами є децентралізація подій, цифровізація форматів, підтримка локальних ініціатив, а також залучення міжнародних грантів. Значну роль у майбутньому зростанні відіграє історико-культурна спадщина, яка забезпечує як змістове наповнення фестивалів, так і територіальні точки зростання. Нерівномірність ресурсного потенціалу регіонів вимагає гнучкої регіональної політики. Залучення громад до формування нових фестивальних кластерів та активізації маловідомих локацій сприятиме не лише збереженню культурного ландшафту, а й відновленню внутрішнього туризму в післявоєнний період.

ВИСНОВКИ

Таким чином, за результатом дослідження сучасного стану та перспектив розвитку фестивального туризму в Україні можна зробити такі висновки:

1. Вивчено сутність та визначення фестивального туризму. На основі аналізу теоретичних підходів українських дослідників з'ясовано, що фестивальний туризм розглядається як різновид подієвого туризму, що має комплексний характер і базується на участі туристів у культурних, мистецьких, історичних, гастрономічних або інших тематичних подіях. Визначено, що цей вид туризму поєднує функції культурної участі, соціальної взаємодії та економічного стимулювання територій. Він не лише сприяє збереженню культурної спадщини, а й формує додану вартість для місцевих громад через туристичні потоки та залучення інвестицій. Підкреслено, що фестивальний туризм об'єднує підходи кількох галузей знань – культурології, туризмознавства, соціології та економіки, – що дає змогу розглядати його як ефективний інструмент розвитку регіонів. Цей тип туризму вирізняється високим емоційним впливом на учасників, створює унікальний культурний досвід і сприяє формуванню позитивного іміджу територій.

2. Розглянуто класифікацію видів фестивального туризму. У межах дослідження встановлено, що класифікація фестивального туризму може здійснюватися за кількома критеріями: за тематикою (музичні, театральні, гастрономічні, історичні, етнографічні, релігійні, екофестивалі тощо), за тривалістю та періодичністю проведення, за масштабом (локальні, національні, міжнародні), за типом цільової аудиторії, а також за просторовою структурою. Така типологізація дозволяє комплексно охопити різноманіття форм фестивального туризму, а також виявити специфіку кожного виду з точки зору туристичної мотивації, організації подій та економічної ефективності. Окрему увагу приділено аналізу соціально-економічних чинників, що впливають на вибір фестивалів туристами: рівень доходів, вік, професійна зайнятість, культурні інтереси, цифрова активність,

інфраструктурна доступність тощо. Виявлено, що поведінка фестивального туриста формується під впливом як особистісних характеристик, так і зовнішніх факторів середовища, що підкреслює динамічну природу цього напрямку туризму.

3. Досліджено закордонний досвід розвитку фестивального туризму. У ході аналізу було розглянуто особливості організації та функціонування фестивального туризму в низці країн, серед яких: Сполучені Штати Америки, Велика Британія, Німеччина, Польща, Італія, Іспанія, Франція та інші. З'ясовано, що в цих державах фестивальний туризм виступає як повноцінна індустрія, що інтегрує культурну, туристичну, маркетингову та економічну політики. Виявлено ефективні практики, такі як: створення національних календарів подій, залучення приватних інвесторів і брендів до організації заходів, розвиток інфраструктури навколо фестивальних локацій, використання фестивалів як інструменту просування територіального бренду. Закордонний досвід засвідчує важливість чіткої стратегії державної підтримки фестивального сектору, децентралізованої моделі управління та активного залучення місцевих громад. Окремо підкреслено значення адаптивних та цифрових форматів, які стали особливо актуальними в умовах глобальних криз, і можуть бути ефективно інтегровані в український контекст.

4. Оцінено ресурсне забезпечення фестивального туризму в країні. У процесі аналізу було виявлено, що фестивальний туризм в Україні спирається на комплексний ресурсний потенціал, який включає природно-ландшафтні особливості, об'єкти історико-культурної спадщини, інфраструктурну забезпеченість, кадрові ресурси, матеріально-технічну базу, а також організаційно-правові й фінансові умови. Просторово-кількісний аналіз наявних майданчиків для проведення фестивалів засвідчив значну концентрацію у західних та центральних регіонах країни (Київська, Львівська, Вінницька області), що обумовлено як безпековими факторами, так і наявністю сталих культурних традицій.

Оцінено рівень забезпеченості областей готельною інфраструктурою, що є критично важливою складовою у періоди проведення масових подій. Проаналізовано логістичну ситуацію – функціонування авто- і залізничного сполучення, доступність транспорту в умовах воєнного стану, тимчасове призупинення авіасполучення. Встановлено, що війна суттєво вплинула на інфраструктуру та людський потенціал: частина об'єктів була зруйнована, фахівці мобілізовані або змушені були виїхати за кордон. Проте у низці регіонів зберігається висока концентрація ресурсів, здатних забезпечити стабільний розвиток фестивального туризму в умовах відновлення країни.

5. Проаналізовано та виявлено проблеми розвитку фестивального туризму. Встановлено, що розвиток фестивального туризму в Україні у 2022–2024 роках суттєво ускладнився під впливом зовнішніх і внутрішніх викликів. Основними бар'єрами виявлено безпекову ситуацію в окремих регіонах, що унеможлиблює проведення масових заходів у прифронтових зонах, інфраструктурні втрати через бойові дії, зниження фінансової спроможності організаторів через скорочення державного та спонсорського фінансування, а також нестачу кваліфікованих кадрів через мобілізацію або еміграцію.

Додатковими факторами ризику визначено логістичні обмеження (обмежене транспортне сполучення, комендантські години), низький рівень координації між органами влади та організаторами, відсутність єдиної державної маркетингової стратегії просування фестивалів, а також складнощі з отриманням дозволів на проведення заходів. Виявлена територіальна нерівномірність фестивальної активності, що концентрується переважно у західних регіонах країни, ставить на порядок денний потребу у стимулюванні подієвих ініціатив у менш активних регіонах. Зазначені проблеми потребують комплексного вирішення на рівні державної політики, з урахуванням поточних викликів та потенціалу галузі у післявоєнний період.

6. Визначено перспективи розвитку фестивального туризму в Україні. Проведений аналіз дозволив окреслити стратегічні напрями розвитку фестивального туризму як складової культурної політики й інструменту

територіального оновлення. Показано, що попри безпекові ризики та структурні втрати, сфера зберігає високий потенціал, особливо в контексті переорієнтації туристичних потоків на внутрішній ринок, підвищення запиту на локальні ініціативи та актуалізацію культурної спадщини. Перспективними векторами визнано: розвиток малих і середніх фестивалів у безпечних регіонах, цифровізацію подієвих форматів, посилення партнерств між громадами, державою й бізнесом, підтримку мобільних фестивальних платформ. Підкреслено важливість інтеграції фестивалів у регіональні стратегії сталого розвитку, зокрема через використання історичних локацій, креативних просторів і ресурсів культурного ландшафту. Особливу роль відіграватимуть події, спрямовані на національну єдність, відновлення спільнот, зміцнення локального бренду та туристичної привабливості територій у післявоєнний період. Таким чином, фестивальний туризм розглядається не лише як інструмент розваг, а як дієвий механізм соціальної інтеграції, культурного оновлення та економічної реабілітації регіонів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про туризм». *Верховна Рада України. Офіційний сайт*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 03.04.2025)
2. Аналіз стану туризму України під час війни. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/revva.htm (дата звернення: 05.04.2025)
3. Баженова С., Пологовська Ю., Бикова М. Реалії розвитку туризму в Україні на сучасному етапі. *Наукові перспективи*. 2022. № 5(23). С. 168–180.
4. Барвінок Н. В., Барвінок М. В. Вплив російсько-української війни на туризм в Україні та перспективи його розвитку в майбутньому. *The Russian-Ukrainian war (2014–2022): historical, political, cultural-educational, religious, economic, and legal aspects : Scientific monograph*. Riga, Latvia : «Baltija Publishing», 2022. 12022. С. 24-32. DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-223-4-4> (дата звернення: 09.04.2025)
5. Вербицька П. Сутність поняття “культурний туризм” у сучасному науковому дискурсі. *Historical and Cultural Studies*. 2020. №7. С. 12–16.
6. Гапоненко Г. І., Василенко А. В., Шамара І.М. Перспективи організації Зелених шляхів в Україні як пріоритетний напрямок розвитку ринку внутрішнього туризму. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм*. 2021. № 13. С. 231-240. DOI: <https://doi.org/10.26565/2310-9513-2020-13-22> (дата звернення: 03.04.2025)
7. Гапоненко Г. І., Євтушенко О. В., Шамара І. М., Василенко В. Ю. Цифровізація як нова парадигма управління розвитком туризму України в післявоєнний період. *Бізнес Інформ*. 2022. № 10. С. 114-125. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2022-10-114-125> (дата звернення: 03.04.2025)
8. Гончаренко І., Кузнецова І., Особливості розвитку фестивального туризму в Україні. *Науковий вісник ХНУ*. 2020. 72 с.
9. Грицишин А. Т. Особливості позитивного впливу фестивального

туризму на туристичний простір. *Гостинність, сервіс, туризм: досвід, проблеми, інновації: тези доповідей VIII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції*, 8–9 квітня 2021 р. Київ: Вид. центр КНУКіМ, 2021. С. 140–142.

10. Грицишин А. Т. Фактори розвитку фестивального туризму у другій половині XX століття. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Економічні науки»*. 2021. № 3 (47). Т. 2. С. 40–44.

11. Зубехіна Н., Ольхова-Марчук Н., Кушнір В. Сучасні тенденції застосування інноваційних технологій у туристичній сфері. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія Туризм*. 2021, № 4(2). С. 181-188.

12. Лупак Р., Тарасюк В., Вархоляк Х. Аспекти розвитку фестивального туризму. *Галицький економічний Вісник*. 2020. №5(66). С.30-37.

13. Любіцева О.О. Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти). Київ: Альтерпрес, 2005. 436 с.

14. Мальська М. П., Грицишин А. Т., Білоус С. В., Топорницька М. Я. Фестивальний туризм: теорія та практика: навч. посібник. Київ : Видавець ФОП Піча Ю. В., 2022. 232 с.

15. Матвійчук Л. Ю., Чепурда Л. М. Формування доступного середовища інклюзивного туризму. *Економічний форум*. 2020. Т. 1. № 2. С. 74–81.

16. Матвійчук Л.Ю. Перспективи розвитку туризму в Україні та світі: управління, технології, моделі: колективна монографія. Видання десяте / за наук. ред. проф. Матвійчук Л.Ю., проф. Барського Ю.М., доц. Лепкого М.І. – Луцьк: Вежа-Друк, 2024. 320 с.

17. Матвійчук Л.Ю., Чепурда Л.Ю., Смаль Б.А. Концептуальні засади забезпечення конкурентоспроможності індустрії гостинності регіонів. Перспективи розвитку туризму в Україні та світі: управління, технології, моделі: колективна монографія. Видання восьме / за наук. ред. проф.

Матвійчук Л.Ю., проф. Барського Ю.М., доц. Лепкого М.І. Луцьк: ВІП ЛНТУ, 2022. С. 11-29, 408с.

18. Матвійчук Л.Ю., Дашук Ю.Є. Європейський вектор сталого розвитку індустрії гостинності України. *Економіка та суспільство*. 2022. (45). URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-45-28> (дата звернення: 14.03.2025)

19. Немець Л., Сегіда К., Логвінова М., Крайнюков О., Ключко Л. Розвиток сільського туризму в Україні: особливості та тенденції розвитку. «*Vision 2020: Sustainable Economic Development and Application of Innovation Management*». 2018, С. 290–300.

20. Огієнко А. В. Регіональний туристично-рекреаційний потенціал: теоретичні аспекти. *Причорноморські економічні студії*. 2020. Вип. 50 (1). С. 80-85.

21. Олійник В., Бондар О. Дослідження динаміки туристичних потоків України. *Scientific Collection «InterConf»*. 2023. №. 140. С. 467-471.

22. Парфіненко А. Ю., Стежко Н. М., Поліщук Л. С. Міжнародний туризм у системі глобалізаційних процесів. *International Journal of Management*. 2020. Т. 11, № 3. С. 97–106.

23. Тимчук С.В. Роль туроператорських компаній у розвитку фестивального туризму України. *Тези доповідей V Міжнародної науково-практичної конференції-фестивалю «Нематеріальна культурна спадщина як сучасний туристичний ресурс: досвід, практики, інновації»* (м. Київ, 19-20 травня 2022 р.). Київ: Вид. центр КНУКіМ, 2022. 298 с. С.146-148.

24. Торяник В.М., Сардак С.Е. Джинджоян В.В. Туризмологія: підручник. За загальною редакцією доктора юридичних наук, професора В.О. Негодченка. Дніпро: ДГУ, 2022. 306 с.

25. Панова І. О., Степаненко В. І. Креативна економіка як фактор формування міжнародного туристичного іміджу країни. *Бізнес Інформ*. 2022. № 3. С. 72-78. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2022-3-72-78>

26. Посохов І.С. Історичні реконструкції та формування подієвого

туристичного продукту країни. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна Серія «Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм»*. № 15. 2022. С. 131-138. DOI: [10.26565/2310-9513-2022-15-14](https://doi.org/10.26565/2310-9513-2022-15-14)

27. Чернецька Л.І. Фестивальний туризм як чинник розвитку туристичних дестинацій. *Вісник ХНУ. Серія: Географія*. 2021. С. 57-61.

28. Щука Г. П. Подієвий туризм: посібник. Берегове: ЗУІ. 2023. 171 с.

29. Abbas J., Mubeen R., Iorember P. T., Raza S., Mamirkulova G. Exploring the impact of COVID-19 on tourism: Transformational potential and implications for a sustainable recovery of the travel and leisure industry. *Current Research in Behavioral Sciences*. 2021. Vol. 2. P. 100033. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.crbeha.2021.100033>.

30. Andersson, T., & Getz, D. Stakeholder management strategies of festivals. *Journal of Convention & Event Tourism*. 2008. 9, P. 199-220.

31. Buhalis D., Costa C., Ford F. Tourism and technology: Opportunities and challenges for festival tourism in the post-COVID era. *Tourism Management Perspectives*. 2022. Vol. 43. P. 100978. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.tmp.2022.100978> (дата звернення: 16.03.2025)

32. Getz D., Page S. J. Event tourism: Global trends and future directions. London: Routledge, 2023. 512 p.

33. Gibson C., Connell J. Music festivals and regional development: An international perspective. *Tourism Geographies*. 2021. Vol. 23, No. 4. P. 789–811. DOI: <https://doi.org/10.1080/14616688.2020.1822555> (дата звернення: 13.03.2025)

34. Kim S., Lee J. S., Petrick J. F. The role of cultural festivals in enhancing destination attractiveness: A post-pandemic analysis. *Journal of Destination Marketing & Management*. 2023. Vol. 27. P. 100762. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jdmm.2022.100762> (дата звернення: 13.03.2025)

35. Martin Robertson, Ian Yeoman, Karen A. Smith, and Una McMahon-beattie.¶ Technology, society, and visioning the future of music festivals. *Event Management*. 2015. Vol. 19, pp. 567–587
36. Peter Mason Tourism Impacts, Planning and Management. 2015. London: Routledge. 272 p. DOI <https://doi.org/10.4324/9781315781068> (дата звернення: 13.03.2025)
37. Quinn B. Festivals, Events and Tourism. *The SAGE Handbook of Tourism Studies*. 2009. P. 483–503.
38. Richards G. Cultural Tourism: A Review of Recent Research and Trends. *Journal of Hospitality and Tourism Management*. 2018, Vol. 36. P. 12–21.
39. Richards G. Cultural tourism and festivals: A European perspective on resilience and recovery. *European Journal of Cultural Studies*. 2022. Vol. 25, No. 3. P. 891–908.
40. Smith M. K., Robinson R. Festivals and sustainable tourism: *Strategies for recovery and growth*. *Sustainability*. 2021. Vol. 13, No. 18. P. 10219. DOI: <https://doi.org/10.3390/su131810219> (дата звернення: 13.03.2025)
41. Yeoman I., McMahon-Beattie U. Future trends in festival tourism: Innovation and sustainability. *Journal of Tourism Futures*. 2023. Vol. 9, No. 2. P. 189–204. DOI: <https://doi.org/10.1108/JTF-03-2022-0089> (дата звернення: 7.03.2025)
42. Державне агентство розвитку туризму України. URL: <https://www.tourism.gov.ua> (дата звернення: 20.03.2025)
43. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 20.03.2025)
44. Всесвітня туристична організація (UNWTO). URL: <https://www.unwto.org> (дата звернення: 20.03.2025)
45. Культурна спадщина України. URL: <https://surl.li/tkmfwd> (дата звернення: 20.03.2025)
46. Національне туристичне організація. НТО. URL: <https://nto.ua/> (дата звернення: 20.03.2025)

47. Міністерства культури та стратегічних комунікацій України. URL: <https://mcsc.gov.ua/> (дата звернення: 20.03.2025)
48. Світова рада з питань туризму та подорожей (WTTC). URL: <https://www.wttc.org> (дата звернення: 20.03.2025)
49. Euro-Festival Project: Arts Festivals and European Public Culture. *Euro-festival Organization*. Retrieved from: <http://www.euro-festival.org/>
50. International Festivals & Events Association. Global festival trends report 2024. Boise: IFEA, 2024. 68 p. URL: <https://www.ifea.com/global-trends-2024> (дата звернення: 03.04.2025).
51. Sustainable Development of Tourism. URL: <http://sdt.unwto.org/> (дата звернення: 20.03.2025)
52. UNESCO Culture. World Heritage Centre. URL: <http://whc.unesco.org/en/> (дата звернення: 20.03.2025)
53. UNWTO Tourism Highlights. URL: <https://www.unwto.org> (дата звернення: 20.03.2025)
54. UN Tourism. World tourism barometer: International tourism recovers pre-pandemic levels in 2024. Madrid: UN Tourism, 2025. 32 p. URL: <https://www.unwto.org/tourism-data/world-tourism-barometer> (дата звернення: 03.04.2025).
55. World Travel & Tourism Council. Economic impact of travel and tourism 2024: Opportunities for cultural and event tourism. London: WTTC, 2024. 45 p. URL: <https://wttc.org/research/economic-impact> (дата звернення: 03.04.2025).
56. World travel and tourism council (WTTC). URL: <https://www.wttc.org/> (дата звернення: 20.03.2025)
57. World Economic Forum. The travel & tourism competitiveness report 2021: Travel and tourism at a tipping point. Geneva: WEF, 2021. 45 p. URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_TTCR_2021.pdf (дата звернення: 03.04.2025).

Додатки

Додаток А

Кількість найпопулярніших фестивальних майданчиків та приклади
локацій по окремих областях України*

Область	Кількість майданчиків	Типові локації
Вінницька	6	Центральний парк, Музей-садиба Пирогова, Вінницький театр, Фонтан Roshen, площа Шевченка, садиба Франка
Волинська	7	Замок Любарта, Театральний майдан, парк Лесі Українки, Ботсад СНУ, Парк 900-річчя Луцька, площа Ринок, Замкова площа
Дніпропетровська	10	Фестивальний причал, парк Глоби, Монастирський острів, площа Майдану, Літній театр, Набережна, парк Гай, Арена ЮА, Театр Шевченка, Module
Житомирська	6	Житомирський драмтеатр, Замкова гора, парк Гагаріна, Спартак-арена, парк культури, музей Корольова
Закарпатська	10	Мукачівський замок, озеро Синевир, Солотвинські шахти, Ужгородський замок, водоспади Лумшори, Паланок, площа Народна, фестиваль у Берегово, купальні Косино, Вишково
Запорізька	7	Острів Хортиця, парк Дубовий гай, площа Фестивальна, Палац Металургів, театр, Преображенський парк, козацьке містечко
Івано-Франківська	9	Площа Ринок, парк Шевченка, Вічевий майдан, сцена Ратуші, Музей Гуцульщини, Яремчанський амфітеатр, площа Героїв, Косівський базар, Дзвинів, Буковель-фест
Київська	20	Майдан Незалежності, Софійська площа, Конtrakтова, Парк Муромець, Пуца-Водиця, ВДНГ, Арт-завод Платформа, Sky Family Park, Труханів, Лавра Open Air
Кіровоградська	5	Фортеця Єлисавети, площа Майдану, Ковалівський парк, Театр Кропивницького, Арт-хаб Krop:Hub
Львівська	15	Площа Ринок, Львівський оперний, Домініканський собор, Шевченківський гай, Замок Олеський, Музей Ідей, Палац Потоцьких, Арена Львів, Парк Культури, Jam Factory
Миколаївська	6	Соборна площа, площа Мерії, набережна, яхт-клуб, стадіон Евіс, Арт-дворик, музей суднобудування
Одеська	12	Приморський бульвар, Дюківський парк, Аркадія, Потьомкінські сходи, Зелений театр, Стамбульський парк, Міський сад, Шевченківський парк, арт-простір HUB

Продовження таблиці

Полтавська	7	Сорочинський ярмарок, Театр Гоголя, Кругла площа, Білоцерківський ярмарок, краєзнавчий музей, Гоголівська алея, Миргород-фест
Рівненська	6	Луцький замок, парк Молоді, площа Перемоги, Будинок культури, музей Володимира, амфітеатр
Сумська	5	Сумський театр, Тростянецький парк, Літній театр, парк Кожедуба, площа Незалежності
Тернопільська	8	Парк Топільче, Збаразький замок, Стадіон Поділля, Монастир Почаєва, центр Берегиня, Театр Крушельницької, Замкова гора, площа Героїв
Харківська	7	Парк Горького, ХНАТОБ, Держпром, Майдан Свободи, Механіка, Арт-підвал, ботсад ХНУ, Міський сад
Херсонська	5	Фортеця, Міський парк, набережна Дніпра, площа Свободи, Олешківські піски
Хмельницька	6	Парк Чекмана, Старе місто, Польський ринок, Кам'янецька фортеця, Підземелля Кам'янця
Черкаська	6	Долина троянд, площа Хмельницького, Соборна площа, музей Шевченка, Блакитне озеро, Будинок культури
Чернівецька	8	Театральна площа, ЧНУ, Калинівський ринок, площа Філармонії, площа Центральна, парк Шевченка, театр у Вижниці, амфітеатр
Чернігівська	5	Вал, Катерининська церква, площа Героїв, парк Болдині гори, Батурин
м. Київ	25	ВДНГ, Конtrakтова, Лавра Open Air, Sky Family Park, Платформа, парк Наталка, Театр Подолу, Муромець, Софійська, Труханів

Складено автором за матеріалами: [8; 23; 47]

* – без урахування Донецької та Луганської областей, а також АР Крим у зв'язку з тимчасовою окупацією частини території відповідної області, що унеможлиблює повноцінний моніторинг і вимагає подальшого уточнення після відновлення контролю України

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Навчально-науковий інститут «Каразінський інститут міжнародних відносин та
туристичного бізнесу»
Кафедра світової політики, дипломатії та туристичного бізнесу

ВІДГУК НАУКОВОГО КЕРІВНИКА

на кваліфікаційну бакалаврську роботу
студентки Деркач Аліна Сергіївна спеціальності 242 «Туризм»
на тему: «Сучасний стан та перспективи розвитку
фестивального туризму в Україні»

«02» червня 2025
м. Харків

Тема кваліфікаційної бакалаврської роботи Деркач А.С. є актуальною в умовах сучасних викликів і присвячена дослідженню сучасного стану та перспектив розвитку фестивального туризму в Україні. Як різновид подієвого туризму, фестивальний туризм поєднує креативні, культурні та економічні аспекти, що робить його аналіз особливо важливим у контексті повоєнного відновлення регіонів і процесів децентралізації.

Студентка Деркач А.С. продемонструвала високий рівень самостійності, відповідальності та аналітичного мислення під час виконання наукового дослідження. Робота вирізняється чіткою структурою, ґрунтовним аналізом матеріалу, обґрунтованими висновками та практичними рекомендаціями. Використані методи дослідження відповідають поставленій меті та завданням. Виклад матеріалу логічний і відповідає академічному стилю.

У першому розділі кваліфікаційної роботи здобувачка аналізує сучасний стан і перспективи розвитку фестивального туризму в Україні, розкриває його сутність, класифікує види фестивального туризму та досліджує зарубіжний досвід його розвитку.

Особливу цінність становить другий розділ, де авторка проводить комплексний аналіз ресурсного забезпечення фестивального туризму в Україні, визначає регіональні особливості та чинники, що впливають на організацію фестивальних подій. Робота містить якісно оформлені таблиці

та діаграми, які забезпечують наочність результатів дослідження.

Робота складається з двох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків, відповідає встановленим вимогам до кваліфікаційних робіт бакалаврського рівня.

Деркач А.С. продемонструвала вміння ефективно працювати з українськими та зарубіжними джерелами, аналізувати статистичні дані, критично оцінювати існуючі підходи та формулювати висновки й практичні рекомендації. Її дослідження вирізняється логічною структурою, креативним підходом і глибиною аналізу. Здобувачка також проявила ініціативність і високий рівень відповідальності, що свідчить про її потенціал як дослідниці, здатної до самостійного вирішення складних наукових завдань.

Представлена робота відповідає висунутим вимогам та рекомендується до захисту в Екзаменаційну комісію.

Науковий керівник:
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри світової політики,
дипломатії та туристичного бізнесу
Харківського національного університету
імені В.Н. Каразіна

 Ірина ПАНОВА

Харківський національний
університет імені В.Н Каразіна,
м. Харків, м. Свободи, 6
«02» червня 2025 року

Екзаменаційній комісії
із захисту дипломних робіт
спеціальності 242«Туризм»

ЗОВНІШНЯ РЕЦЕНЗІЯ

на кваліфікаційну бакалаврську роботу
студентки Деркач Аліна Сергіївна спеціальності 242 «Туризм»
на тему: «Сучасний стан та перспективи розвитку
фестивального туризму в Україні»

Кваліфікаційна робота Деркач А. присвячена сучасному стану та перспективам розвитку фестивального туризму в Україні. Обрана тема є досить актуальною у контексті зростання ролі креативних індустрій, повоєнного відновлення територій та децентралізації в Україні. Сьогодні фестивальний туризм відіграє важливу роль у популяризації культурної спадщини та стимулюванні економічного розвитку регіонів. Враховуючи сучасні виклики, зумовлені повномасштабним вторгненням Російської Федерації, потреба в адаптації фестивального туризму до сучасних реалій, робить тему дослідження особливо своєчасною.

Дипломна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків та додатків. Структура роботи є логічною, науково обґрунтованою та повністю розкриває проблематику дослідження. Мета та завдання, визначені в роботі, досягнуті.

У першому розкрито теоретико-методологічні основи поняття «фестивальний туризм», наведено класифікацію його видів, представлено сучасні формати організації, а також досліджено міжнародний досвід розвитку фестивального туризму.

Другий розділ має прикладний характер: проаналізовано сучасний стан фестивального туризму в Україні, проаналізовано та виявлено проблеми розвитку фестивального туризму, а також визначено перспективи розвитку фестивального туризму в Україні.

У роботі окреслено значення фестивального туризму як інструменту культурної мобілізації, зміцнення регіональної ідентичності, приваблення туристичних потоків та стимулювання економічного розвитку територій.

Робота містить значну кількість таблиць, рисунків, схем і картографічних матеріалів, які візуалізують динаміку розвитку фестивального туризму, класифікації та географічні особливості. Ілюстративний матеріал структурований, оформлений згідно з вимогами, має аналітичне навантаження.

Авторкою була вирішена поставлена мета дипломної роботи, а також сформульовано практичні рекомендації щодо розвитку фестивального туризму з урахуванням безпекового контексту, локальних ініціатив та міжнародної підтримки.

Дискусійні питання, зауваження та побажання:

- у другому розділі доцільно було б включити SWOT-аналіз одного з фестивальних заходів), що дозволило б конкретизувати оцінку перспектив і запропонувати більш цільові рекомендації;

- у тексті роботи в окремих місцях зустрічаються граматичні та стилістичні помилки, а також надто довгі та важкі для сприйняття речення, які варто скоротити.

Запропонована робота є завершеним, самостійним науковим дослідженням, яке цілком відповідає встановленим вимогам до робіт відповідного кваліфікаційного рівня. За умови успішного захисту в ЕК, робота заслуговує на оцінку добре, зокрема – 80 балів.

Рецензент:

Власник приватного туристичного підприємства «Круїз»

Валерій ГЛУХ